

On the spider species *Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974 (Araneae; Oecobiidae) newly found in Belgium and Rwanda

Arnaud Henrard¹, Johan Van Keer² & Rudy Jocqué³

¹Rue de Namur 69/2, B-1300 Wavre – arnaud.henrard@gmail.com

²Bormstraat 204 bus 3, B-1880 Kapelle-op-den-Bos

³Veeweidestraat 92, B- 3040 Huldenberg

Summary

Oecobius amboseli Shear & Benoit, 1974 is reported for the first time from Belgium and from Rwanda. Male and female are briefly described and illustrations of genitalia and habitus are provided. The occurrence of *O. navus* Blackwall, 1859 in Belgium is also discussed.

Résumé

Oecobius amboseli Shear & Benoit, 1974 est rapportée pour la première fois de Belgique et du Rwanda. Une brève description du mâle et de la femelle est présentée et des illustrations des organes génitaux et des habitus sont exposées. La présence de *O. navus* Blackwall, 1859 en Belgique est également discutée.

Samenvatting

Oecobius amboseli Shear & Benoit, 1974 wordt voor de eerste keer gemeld van België en Rwanda. Beide seksen worden kort beschreven en de genitaliën en de habitus worden geïllustreerd. De aanwezigheid van *O. navus* Blackwall, 1859 in België wordt ook besproken.

Introduction

Oecobius spiders, also known as wall spiders, are small spiders usually found among rocks or walls. They are cribellate spiders that live under small, flat, bi-layered star-shaped sheet webs placed over crevices or corners (JOCQUÉ & DIPPENAAR-SCHOEMAN, 2007). These spiders can be found around or in human habitations, especially in colder regions (ROBERTS, 2009). Some species appear to be synanthropic (JOCQUÉ & DIPPENAAR-SCHOEMAN, 2007). The main prey for *Oecobius* species seems to be ants (LE PERU, 2011). The prey is immobilized while the spider circles it swiftly, wrapping it in silk. When disturbed, the spider flees with great speed, straight forward and apparently without producing silk (JOCQUÉ, 1988). The way the spider recovers its prey afterwards is remarkable: it runs around in increasingly large spirals until the prey is reached (JOCQUÉ, 1988).

This short note reports the discovery of an *Oecobius* species newly found in Belgium and Rwanda, *Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974 and provides an update on the presence of *O. navus* in Belgium.

Oecobius in Belgium

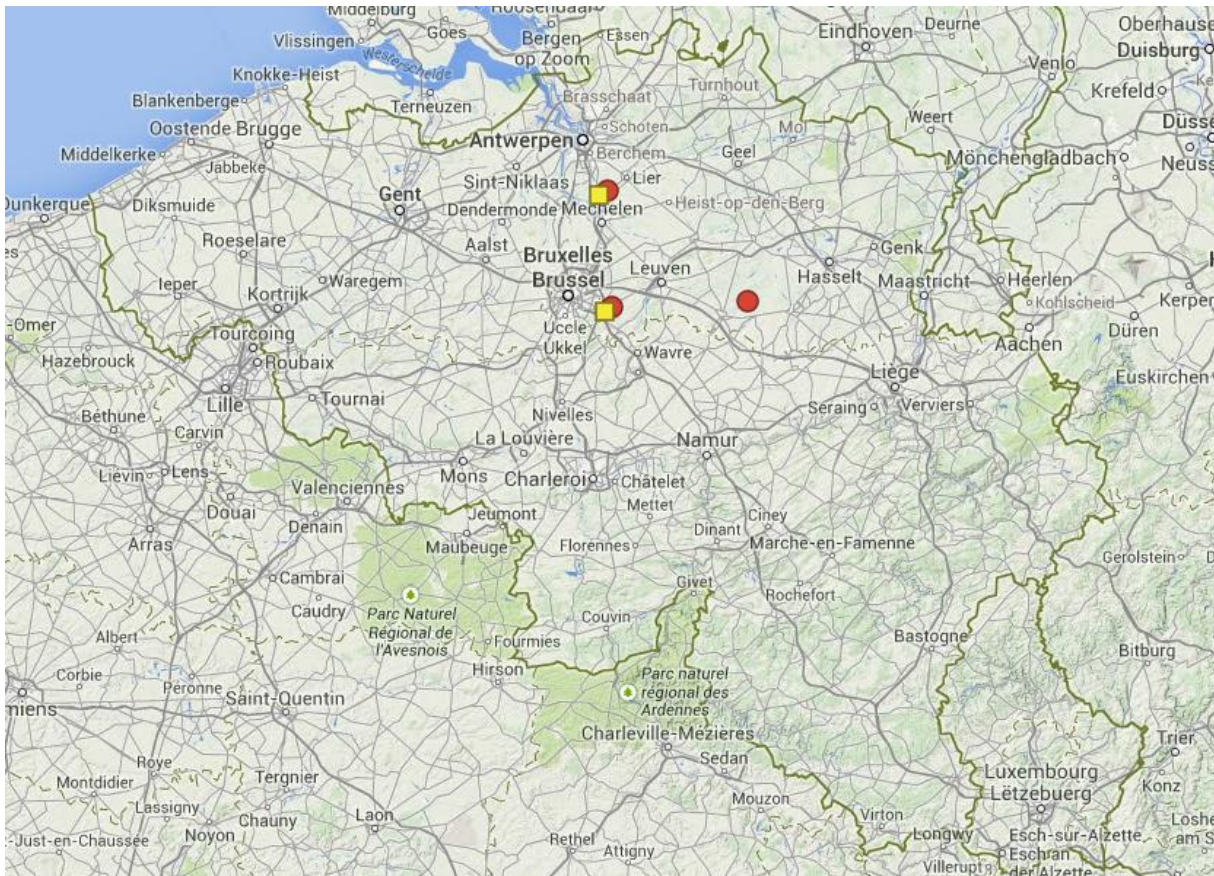
The first record of the family Oecobiidae in Belgium was reported by Rudy Jocqué during the 16th meeting of ARABEL held on March 17, 1984.

He explained that a small population of an *Oecobius* species was found in the building “Palais des Colonies” of the Royal Museum for Central Africa (RMCA) in Tervuren. It was tentatively determined as *Oecobius annulipes* Lucas, 1846.

Whereas the family Oecobiidae is effectively mentioned for Belgium in the catalog of BOSMANS (2009), the species is not specified in the checklist. Nevertheless, in the checklist of the ARABEL official web site (<http://www.arabel.ugent.be/>), one can see that only *Oecobius navus* Blackwall, 1859 appears to be present in the Belgian arachnofauna. Actually, *O. annulipes* is a North African species that only occurs in Algeria (PLATNICK, 2014). It was therefore supposed that the specimens found at Tervuren by Rudy Jocqué were probably *O. navus* which is considered a cosmopolitan species, largely introduced in Europe and other places in the world (ROBERTS, 2009). Indeed, *O. navus* was often misidentified as *Oecobius annulipes*

(ROBERTS, 2009, VOSS *et al.*, 2007), which can easily be observed in the World Spider Catalog (PLATNICK, 2014).

Several *Oecobius* specimens were observed in April 2013 in the cellars of the building “Palais des Colonies” of the RMCA. It was first thought that the species obviously would belong to *Oecobius navus* already known from the same place (JOCQUÉ, 1984, 1988). However, stereomicroscopic observation of a couple of specimens revealed to our surprise that the genitalia didn't fit the description of *O. navus*, neither of any other known European species. In fact, both male and female genitalia are very similar to those illustrated by EL-HENNAWY (2004), but also to those of TOFT & WUNDERLICH (2012) and to the photograph of the epigyne of *O. amboseli* in IJLAND (2013).

Figure 1. Distribution of *Oecobius* species in Belgium. Yellow square: *O. amboseli*. Red circle: *O. navus*.

Belgium is currently the third European country where this species appears to be introduced after Denmark, where an important population was found in a basement room of the Aarhus University (TOFT & WUNDERLICH, 2012), and in the Netherlands where one female was discovered on the wall in a house in Leiden (IJLAND, 2013). However, no population seems to be established in the Netherlands. The discovery of this species in Tervuren also allowed Johan Van Keer to finally identify a male specimen he collected in Duffel on the 26th of July, 2007, on a wall in a warehouse with aluminum products.

Oecobius navus is known from three localities in Belgium (Figure 1). According to the ARABEL database, *Oecobius navus* is recorded from only two localities, from Neerlinter (5 females collected by Kevin Lambeets in a house, 26/12/2004) and from Duffel (1 female collected by Johan Van Keer on a wall in a warehouse, 21/10/1991). It was also reported from Tervuren by Rudy Jocqué (JOCQUÉ, 1984, 1988) but no material from this location is recorded in the ARABEL database.

Oecobius in Rwanda

During a vacation in Rwanda in August, the first author noted the presence of some *Oecobius* individuals in houses in Kigali and other places (Figure 2). After examination of some collected specimens, it seems that at least two species occur inside habitations in Rwanda. The most abundant one, at least in this time of year, was *Oecobius amboseli* (Figure 4). Examination of identified material in the RMCA collection also confirms its presence and allows us to get a clearer view on its distribution in Rwanda and other countries (Figure 7). The other species, not yet identified, was only observed in two different houses in Kigali (three females collected). It is the first time that *Oecobius*, and thus *O. amboseli*, is reported from Rwanda.

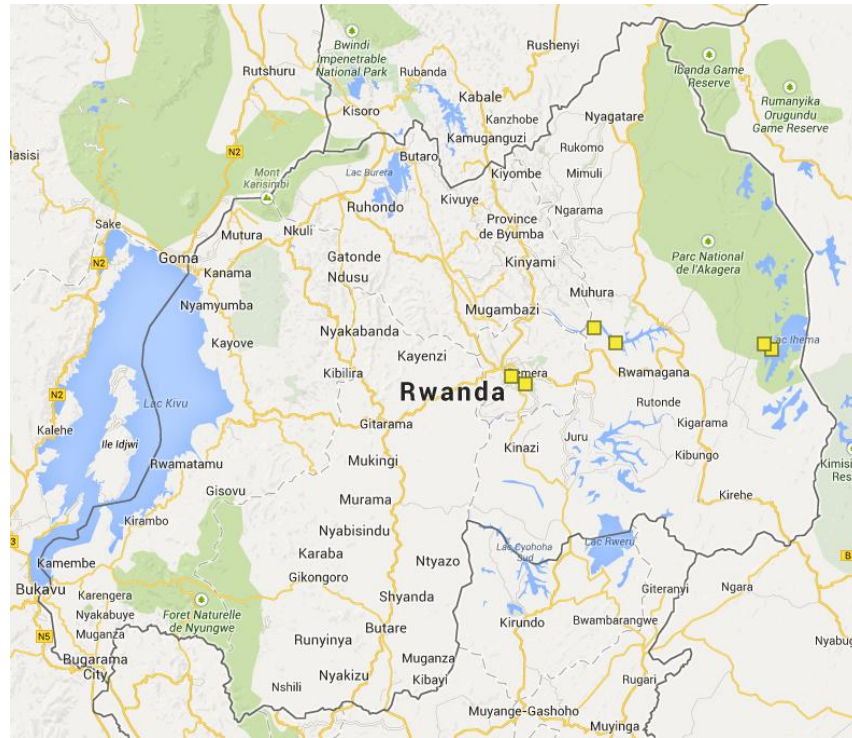

Figure 2. Distribution of *Oecobius amboseli* found in Rwanda.

Material and methods

Specimens were examined with a Zeiss Stemi 2000 stereo microscope. Measurements and photographs of the habitus and details of the detached male palps and female genitalia were taken with a Leica MZ16 using the LAS automontage software (ver. 3.8). The female genitalia were dissected and digested using a tablet of Total Care Enzima product (protein removal system originally for cleaning lenses and containing Subtilisin A - 0,4 mg / tablet) and then deposited in 75% ethanol. Living specimens were photographed with a Canon EOS 5D Mark III with the Canon lens MP-E 65mm f2.8 1-5x macro and the MT-24EX twin flash used with homemade diffusers. All measurements are in millimeters.

A couple was collected from the cellar and deposited in the RMCA collections. Both sexes are briefly described and illustrations of the genitalia and of the habitus are provided.

Material examined:

Oecobius annulipes (= *navus*) – **FRANCE**, 1♂ 1♀. env. Nice, VIII-1966. Collection of P.L.G. Benoit (N°297).

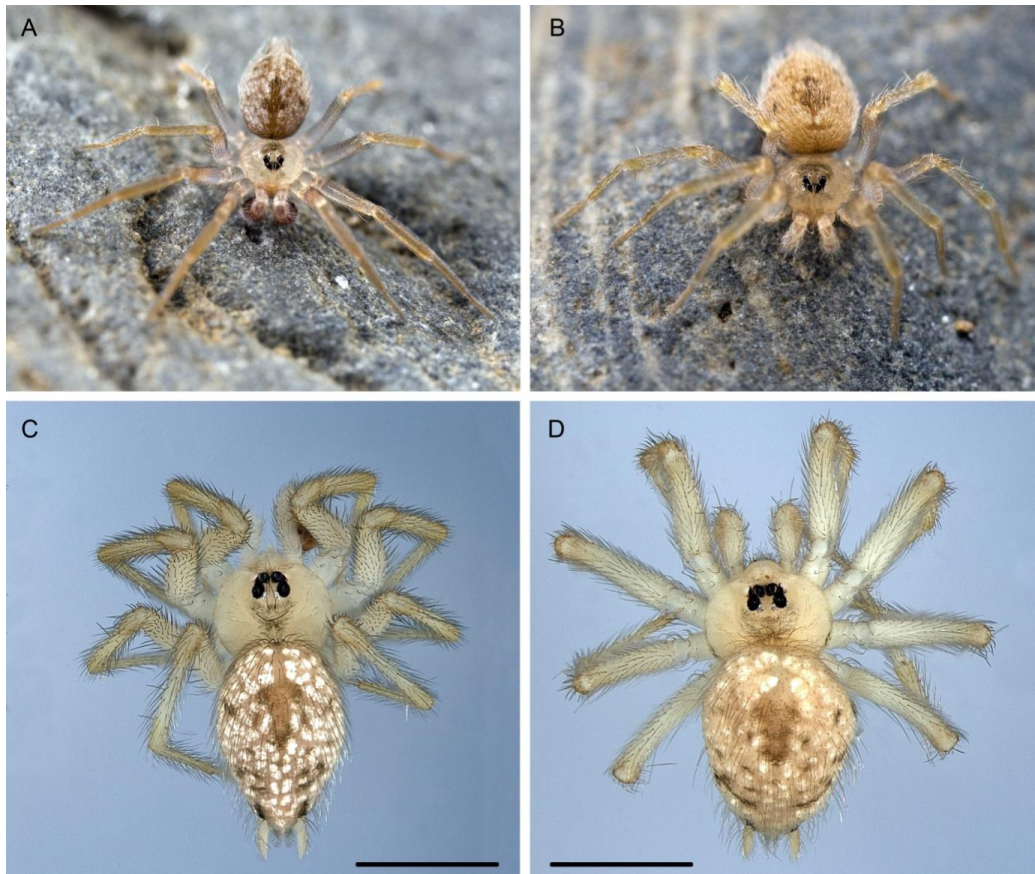
Oecobius navus – **BELGIUM**, 1♀, Duffel, in a warehouse with aluminum products, on a wall, 21-X-1991, Van Keer J. (CJVK 1193).

Oecobius amboseli – **BELGIUM**, 1♂ 1♀, Tervuren, on the floor in the cellar of the building “Palais des Colonies” of the Royal Museum for Central Africa, 07-IV-2013, Henrard A. (MRAC-243293); 1♂, Duffel, in a warehouse with aluminum products, on a wall, 26-VII-2007, Van Keer J. (CJVK 2713). **RWANDA**, 2♀, P.N. Akagera, lac Ihema, pêcheurie, S 01° 55' E 030° 45', 1-XII-1985, inside house, Jocqué, Nsengimana & Michiels

(MRAC 165181); 1♂ 1♀: Kigali, district Nyarugenge, zone Kiyovu, KN 52 Street, S 1° 57' 27.2" E 30° 04' 06.6", 05-VIII-2014, inside house, Henrard A. (MRAC 243311); 1♂, Kigali, district Kicukiro, zone Gasave, KK 490 Street, S 1° 58' 39.3" E 30° 06' 15.1", 05-VIII-2014, inside house, Henrard A. (MRAC 243315); 1♂ 2♀, Kigali, zone Mununi, Dispensaire Centre Tomini Gian - Don du Friul, S 1° 50' 8" E 30° 16' 53", 03-VIII-2014, inside habitations, Henrard A. (MRAC 243312); 1♀, Province de l'Est, District Rwamagana, zone Gikoro/Musha, village Bwita, bord du lac Muhazi, S 1° 52' 25.4" E 30° 20' 09.8", 07-VIII-2014, inside habitation, Henrard A. (MRAC 243314); 3♂ 3♀: P.N. Akagera, Akagera Hotel, S 1° 52' 27.7" E 30° 42' 53.8", 10-VIII-2014, sur murs extérieurs bâtiments, Henrard A. (MRAC 243317) (Figure 3); 1♀, Akagera entrance - info office, S 1° 52' 27.7" E 30° 42' 53.8", 10-VIII-2014, inside habitation, Henrard A. (MRAC 243318)

Figure 3. *Oecobius amboseli*, male and female from Akagera National Park, Rwanda (MRAC-243317)

Figure 4 A-D. *Oecobius amboseli* from Tervuren, Belgium (MRAC-243293), Habitus in vivo and under 75% alcohol. A, C. Male. B, D. Female. Scale bar = 1 mm.

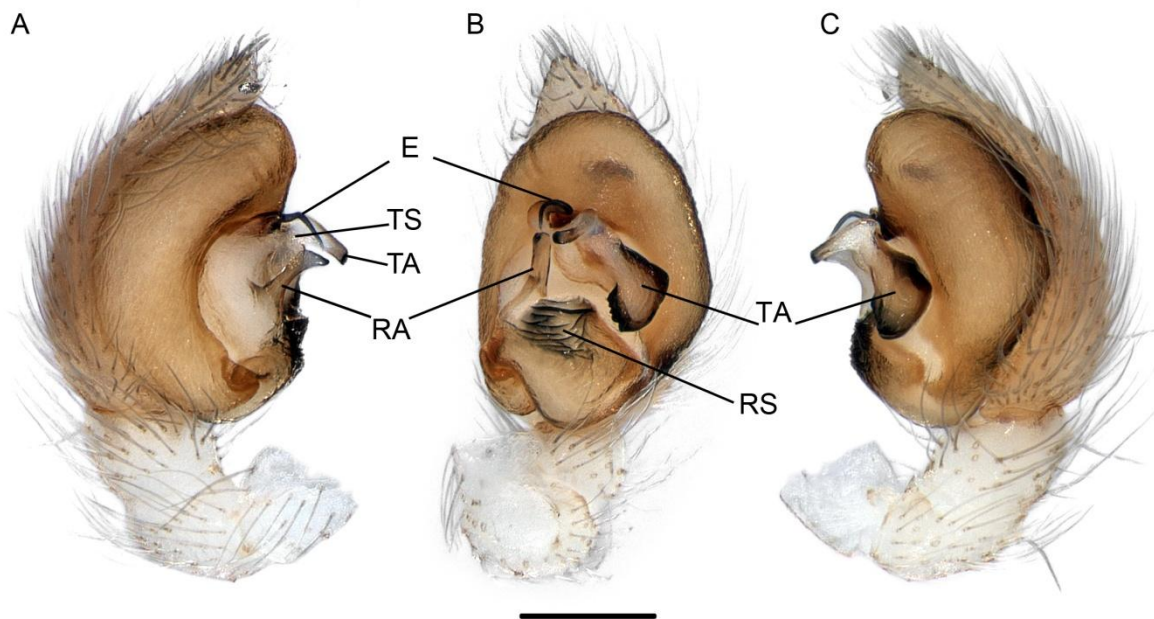

***Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974**

Short description based on collected specimens from Tervuren (MRAC-243293)

Oecobius amboseli can be distinguished from *O. navus* by the wide depression of the epigyne with strongly sclerotized margins and by the slender and vertical radix of the male palp.

MALE (Figures 4A, 4C, 5A-C): Body length: 2.0 mm. Prosoma pale cream, with a darker inverted triangle just behind the slightly procurved posterior eye row; clypeus darkened, paler in the center, margin convex; sternum pale yellow; legs yellow with femora lighter than other segments; abdomen yellowish-brown dorsally with numerous small white spots and a few darker spots, forming a large, darkened arrow-shaped area; palp with first segments yellowish, cymbium and bulbus reddish when alive, brownish orange in alcohol; basally with a square, ridged structure (RS), radix apophysis (RA) slender and straight, translucent sickle-shaped structure (TS) between embolus and RA, embolus (E) short and sinuous, terminal apophysis (TA) with stout base and bent tip; E, TS, TA and RA converging medially.

Figure 5. *Oecobius amboseli* (MRAC-243293), male palp. A. Prolateral view. B. Ventral view. C. Retrolateral view. E: embolus, RA: radix apophysis, RS: ridged structure, TA: terminal apophysis, TS: translucent sickle-shaped structure. Scale bar = 0.1 mm.

FEMALE (Figures 4B, 4D, 6A-D): Habitus and colour as in male: Epigyne area slightly sclerotized with wide depression, anterior part with keyhole structure provided anteriorly with two lateral protrusions, median part with lateral and anterior margin strongly sclerotized, anterior margin with two sinuous ridges, indented medially, posterior part ridged, with curved posterior margin and medially with small sclerotized vertical trait; vulva with central perforated membranous plate (PP), laterally on each side with one small, ovoid spermatheca (S) dorsally of the sclerotized lateral margins; each spermatheca connected anteriorly to a large membranous reniform bladder (MB) and posteriorly to a Y-shaped, slightly sclerotized structure (Y) associated with small membranous pouches.

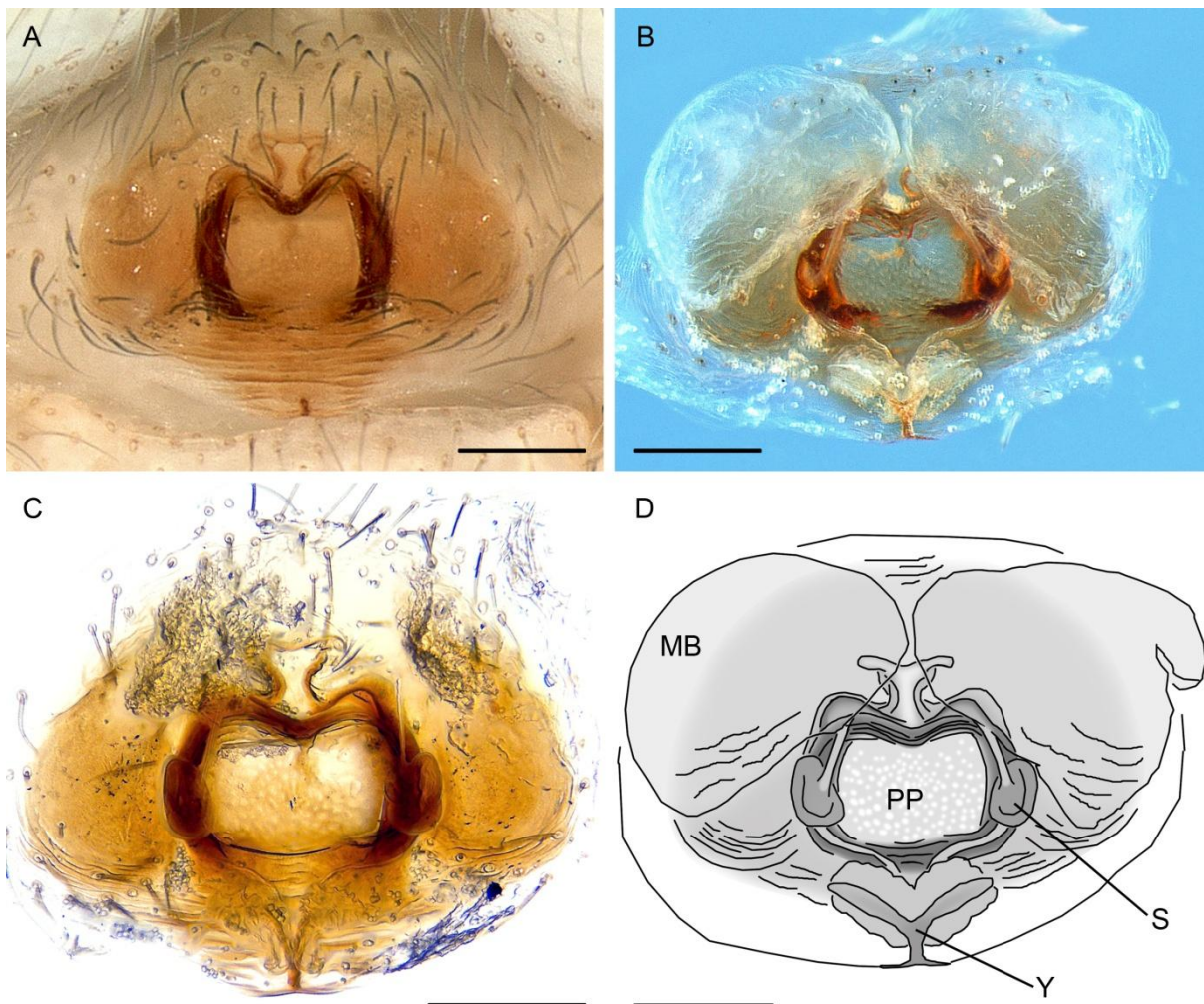
Discussion

During the 16th meeting of ARABEL (17/04/1984) Rudy Jocqué stated that living specimens of *Oecobius annulipes* (= *O. navus* ?) were found in a building of the RMCA in Tervuren. It was also mentioned that samples of the same species collected at the same place (15 years before) were deposited in the collection of P.L.G. Benoit. Unfortunately it was impossible to trace these specimens (both from Jocqué and Benoit). In the identified samples from the collection of Benoit (which was available), there is only a couple identified as *O. annulipes* (= *O. navus*, checked!) from Nice in France (see material examined). As no other specimens of this species were found since, it was thus not possible to (re-)confirm with certainty the

identification and thus the presence of *O. navus* (or even the real *O. annulipes*, who knows?) from Tervuren.

However, the new discovery of a small population of *O. amboseli* in the cellars of the same building “Palais des Colonies” at the RMCA may not necessarily contradict the previous identification of JOCQUÉ (1984) and thus the presence of *O. navus* in Tervuren.

Indeed, in Belgium, the two species have been found at the same place: although the date of capture differs (see above), Johan Van Keer found them both in a warehouse in Duffel. This also means that *O. amboseli* is therefore known from two different localities in Belgium, which is probably (and surprisingly) the consequence of two independent introductions.

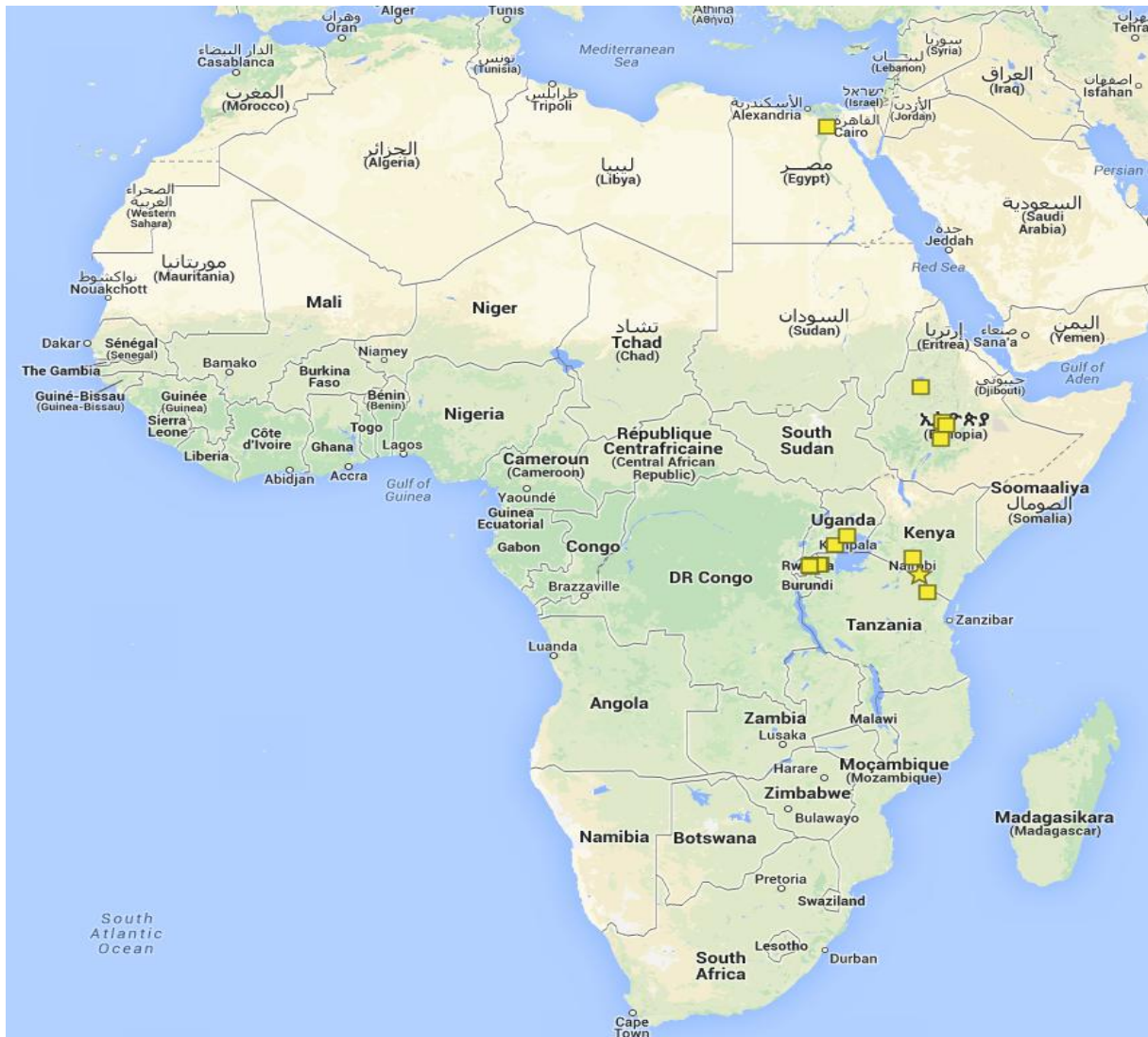
Figure 6 A-D. *Oecobius amboseli* (MRAC-243293), Female genitalia. A. Epigyne, ventral view. B. vulva, dorsal view, reflected light. C. Same, transmitted light. D. Same, schematic drawing. PP: perforated plate, MB: Membranous bladder, S: spermatheca, Y: Y-shaped structure. Scale bar: 0.1 mm.

The room in the cellars where the living specimens were found mainly serves as vivarium for diplopods and spiders from Africa. It was therefore not totally surprising that this species, which is new to Belgium, is in fact an introduced species occurring in Egypt, Ethiopia, Kenya and Uganda (PLATNICK, 2014). DEMIR *et al.* (2009) even treat it as a Mediterranean species although its presence in Egypt may also be due to an introduction (TOFT & WUNDERLICH, 2012). Since a lot of RMCA missions were carried out in these countries, the origin of the Belgian introduced population of *O. amboseli* is difficult (impossible?) to trace. Since several living individuals of this species were observed (latest observation May 2014) running on the floor of the cellars of the building “Palais des Colonies” from the RMCA, it can be assumed that a small

population is well established in Tervuren. It could also be the case in Duffel, although only one male was found there.

The occurrence of this species in Rwanda is actually not surprising, even expected, giving its distribution in East Africa (Figure 7). The examination of material of this species from the collection of the RMCA provides a new insight into its distribution in Africa. And the fact that *O. amboseli* is widely distributed and common in buildings may easily explain its introduction in Europe by human transport. This short note is obviously not the result of an exhaustive search. However, it is the first time that a member of Oecobiidae is mentioned for Rwanda and these findings highlight the need of a revision of *Oecobius* in Africa, as there are still plenty of unidentified samples, at least in the RMCA collection.

Figure 7. Distribution of *Oecobius amboseli* in Africa. Data from determined samples of the RMCA collection and from literature. Star: Holotype, square: other data.

Acknowledgements

The authors are indebted to Pierre Oger for his help in obtaining pictures of the vulva with transmitted light. All the images can be seen on his website “Les araignées de France et de Belgique” (<http://arachno.piwigo.com/>). Many thanks to Jörg Wunderlich for having sent the paper on *Oecobius amboseli* in Denmark (TOFT & WUNDERLICH, 2012). This paper is publication BRC 315 of the Biodiversity Research Center (Université Catholique de Louvain).

References

- BOSMANS, R., 2009. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen (Araneae). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 24(1-3): 33-58.
- DEMIR, H., SEYYAR, O. & AKTAŞ, M., 2009. Contributions to the knowledge of the genus *Oecobius* Lucas, 1846 from Turkey (Araneae: Oecobiidae). *Turkish Journal of Zoology*, 33: 457-462.
- EL-HENNAWY, H. K., 2004. *Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974, a new record from Egypt (Araneida : Oecobiidae). *Serket*, 9(2): 68-71.
- IJLAND, S., 2013. *Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974 (Araneae, Oecobiidae) found in the Netherlands and Ethiopia. *Nieuwsbrief Spined*, 33: 39-40.
- JOCQUÉ, R., 1984. "Nieuwe spinnenfamilie voor België". Short note on the report of the 16e vergadering van ARABEL gehouden op 17 maart 1984 te 15 uur in het K.B.I.N., Vautierstraat 29 te 1040 Brussel, p.1.
- JOCQUÉ, R. & DIPPENAAR-SCHOEMAN, A. S., 2007. Spider Families of the World. Second Edition, Royal Museum for Central Africa, 336 pp.
- LE PERU, B., 2011. The spiders of Europe, a synthesis of data: Volume 1. Atypidae to Theridiidae. *Mémoires de la Société Linnéenne de Lyon*, 2, 522pp.
- LEHTINEN, P. T., 1967. Classification of the cribellate spiders and some allied families, with notes on the evolution of the suborder Araneomorpha. *Annales Zoologici Fennici*, 4: 199-468
- PLATNICK, N. I., 2014. The world spider catalog, version 14.5. American Museum of Natural History, online at [http:// research.amnh.org/entomology/spiders/catalog/index.html](http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog/index.html)
DOI: 10.5531/db.iz.0001.
- ROBERTS, M. J., 2009. Guide des araignées de France et d'Europe : plus de 450 espèces décrites et illustrées. Édition française: Delachaux et Niestlé, Paris, 383 pp.
- SHEAR, W. A. & BENOIT, P. L. G., 1974. New species and new records in the genus *Oecobius* Lucas from Africa and nearby islands (Araneae: Oecobiidae: Oecobiinae). *Revue Zoologique Africaine*, 88: 706-720
- TOFT, S. & WUNDERLICH, J., 2012. *Oecobius amboseli* Shear & Benoit 1974 (Araneae: Oecobiidae), a recently to Denmark and Europe introduced species. *Beiträge zur Araneologie*, 7: 247-250.
- VOSS, S. C., MAIN, B. Y. & DADOUR, I. R., 2007. Habitat preferences of the urban wall spider *Oecobius navus* (Araneae, Oecobiidae). *Australian Journal of Entomology*, 46: 261-268.
DOI: 10.1111/j.1440-6055.2007.00616.x.

Spinnen van het Munsterbos te Munsterbilzen (Limburg, België)

Marc Janssen

Weg naar Ellikom 128, B-3670 Meeuwen-Gruitrode

Samenvatting

Deze bijdrage geeft de resultaten van een vangstcampagne in de periode 2002-2004, in het Munsterbos. In totaal werden 169 spinnensoorten verzameld door middel van voornamelijk bodemvallen, slepen en kloppen. Niet minder dan 34 soorten zijn opgenomen in de Rode lijst van spinnen van Vlaanderen.

Résumé

Cette contribution résume les résultats d'une campagne d'échantillonnage dans le « Munsterbos », durant les années 2002-2004. Au total 169 espèces d'araignées ont été récoltées par piégeage Barber, fauchage et battage. 34 espèces sont mentionnées de la liste Rouge des araignées de la Flandre.

Summary

This contribution summarizes the results of a sampling campaign in the “Munsterbos” during the years 2002-2004. A total of 169 spider species were collected by means of pitfall traps, sweep-net and beating. No less than 34 species are mentioned in the red list of spiders for Flanders.

Inleiding

Het Munsterbos te Munsterbilzen (deelgemeente Bilzen, UTM FS 74D), is gelegen in het overgangsgebied tussen de Kempen en Haspengouw. Het is gekenmerkt door drie geografische bodemdistricten: in het noorden de Kempische zandgronden; in het zuiden de Leemstreek en tenslotte de Zandleemstreek in het westen. Hierdoor heeft het 88 ha grote groengebied een zeer grote differentiatie aan biotopen. In de vallei van de Bezoens-of Stalkerbeek bevindt zich een vijvercomplex met rietkragen, natte graslanden, spontane ontwikkeling met wilgenopslag, Zwarte els en natte ruigten. Hogerop zijn er afwisselend zure eiken-beukenbossen, oudere naalldhoutaanplanten van Grove den, Populieraanplanten, venige berkenbroekbossen en enkele heiderelicten.

Methodiek

In april 2002 startte een faunistisch onderzoek naar ongewervelden in het reservaatgedeelte van het Munsterbos door leden van de werkgroep ongewervelden van Likona (Limburgse Koepel voor Natuurstudie). Tussen april 2002 en augustus 2004 zijn er twee terreinen bemonsterd door middel van bodemvallen, slepen, kloppen en handvangsten. Tevens werden er voor het vangen van bepaalde insectengroepen (o.a. kevers,...) alcoholvallen en mestlokfallen gebruikt.

Het eerste terrein betreft de omgeving van het vijvergebied waar op 5 locaties werd bemonsterd: aan de rand van een vijver, in een enig biotoop, op een dijk, in een berkenbroekbos en tenslotte aan de rand van een naaldbos.

Het tweede terrein ligt in een meer verwilderd gebied waar ook 5 locaties onderzocht zijn: in een verruigd eikenbosperceel; een open eikenbosperceel; een verruigd grasland nabij een eikenbosperceel; in een open greppel van een sparrengalerij en tenslotte in een begroeide beekoever.

Resultaten

Door de sterke verschillen in bemonsteringsdata en bemonsteringstechnieken, is het niet aangewezen een vergelijking te maken tussen de verschillende stations. Daarom zijn de vangstgegevens van alle verzamelmethode en vangstdata per soort en per sexe samengevat in Tabel 1. Tevens worden in deze bijdrage enkel de aanwezige spinnen behandeld en zijn andere insectengroepen reeds elders vermeld.

(Likona Jaarboek 2002- nr. 12; <http://www27.brinkster.com/ongewervelden>)

In totaal zijn er, in de periode april 2002 tot augustus 2004, 3209 volwassen spinnen verzameld, verdeeld over 21 families en 169 soorten. Deze relatief hoge score is te wijten aan de grote verscheidenheid aan bemonsterde biotopen enerzijds en aan de diverse verzameltechnieken anderzijds. Ongeveer de helft van alle exemplaren (1579 of 49,2 %) behoort tot slechts 6 verschillende soorten: *Trochosa terricola*: 488 ex., *Pachygnatha listeri*: 330 ex., *Piratula hygrophilus*: 264 ex., *Tenuiphantes flavipes*: 186 ex., *Pardosa lugubris*: 186 ex. en *Oedothorax gibbosus* met 131 exemplaren.

Van de 169 spinnensoorten zijn er 34 soorten (20%, of 1 op 5) opgenomen in de Rode lijst van spinnen van Vlaanderen (MAELFAIT *et al.*, 1998), verdeeld over de volgende categorieën: Bedreigd (B): 8 soorten; Kwetsbaar (K): 17 soorten en Zeldzaam (Z): 9 soorten.

De Rode-lijstsoorten met ecotoopvoorkeur kunnen grofweg ingedeeld worden naar:

Droog loofbos met (veel) dood hout: 9 soorten

Coelotes terrestris (K), *Haplodrassus silvestris* (B), *Philodromus albidus* (B), *Philodromus praedatus* (B), *Pardosa lugubris* (K), *Xerolycosa nemoralis* (K), *Tegenaria silvestris* (K), *Hahnina helveola* (K), *Trematocephalus cristatus* (K).

Open moerassig loofbos: 5 soorten

Hygrolycosa rubrofasciata (B), *Pachygnatha listeri* (K), *Araneus alsine* (K), *Glyptesis servulus* (B), *Oedothorax gibbosus* (K).

Moeras met zeggevegetaties: 1 soort

Pardosa prativaga (K).

Natte heide: 2 soorten

Centromerus semiater (B), *Tarantulus setosus* (K).

Droge voedselarme graslanden: 7 soorten

Atypus affinis (K), *Dictyna latens* (B), *Zelotes petrensis* (K), *Misumena vatia* (K), *Crustulina guttata* (K), *Euryopis flavomaculata* (K), *Diplocephalus melanogaster* (B).

Natte voedselarme graslanden: 1 soort

Arctosa leopardus (K).

De 9 zeldzame soorten bevinden zich hier aan de rand van hun areaal: hetzij aan de noordrand met *Ebrechtella tricuspidata*, *Synema globosum*, *Pardosa hortensis*, *Pardosa proxima*, en *Argiope bruennichi*; hetzij aan de westrand met *Centromerus pabulator* en tenslotte *Coriarachne depressa* aan de zuidrand. Resten nog twee soorten die onvoldoende gekend (IN) zijn om in een bepaalde categorie onder te brengen namelijk: *Micrargus apertus* en *Pelecopsis radicola*.

Besluit

Als overgangsgebied tussen Kempen en Haspengouw herbergt het Munsterbos een rijke spinnenfauna. Zowel typische bossoorten als soorten met een voorkeur voor droge en natte graslanden komen er voor, waarvan een aantal Rode lijstsoorten. Belangrijk voor de instandhouding van dergelijke gevarieerde biotopen is een passend beheer.

Dankwoord

Veel dank ben ik verschuldigd aan Dr. L. Baert en Dr. F. Hendrickx (KBIN) voor recente atlasgegevens (ARADAT, 2012); L. Crevecoeur en de mensen van de werkgroep ongewervelden (LIKONA); de toenmalige beheerder Jaak Aerden en tenslotte Bart Bosmans als coördinator van dit onderzoek.

Referenties

ARADAT, 2012. Databank van de Belgische Arachnofauna. <http://www.arabel.ugent.be/>

BOSMANS, R., 2009. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen (Araneae). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 24 (1-3): 33-58.

MAELFAIT, J.P., BAERT, L., JANSSEN, M. & ALDERWEIRELDT, M., 1998. A red list for the spiders of Flanders. *Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel*, 68: 131-142.

Tabel 1: Overzicht van de gevangen spinnen in het Munsterbos in de periode april 2002 - augustus 2004 volgens de soortenlijst van BOSMANS (2009), met aanduiding van de Rode lijst status (MAELFAIT *et al.*, 1998).

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	♂♂	♀♀	Rode Lijst status
ATYPIDAE	Mijnspinnen			
<i>Atypus affinis</i> Eichwald, 1830	Gewone mijnspin	16	-	K
AMAUROBIIDAE	Nachtkardespinnen			
<i>Coelotes terrestris</i> (Wider, 1834)	Gewone bostrechterspin	31	14	K
DICTYNIDAE	Kaardertjes			
<i>Cicurina cicur</i> (Fabricius, 1793)	Herfststrooiselspin	7	2	
<i>Dictyna latens</i> (Fabricius, 1775)	Zwart kaardertje	-	1	B
<i>Dictyna uncinata</i> Thorell, 1856	Struikkaardertje	3	3	
<i>Lathys humilis</i> (Blackwall, 1855)	Dennenkaardertje	-	5	
<i>Nigma flavescens</i> (Walckenaer, 1830)	Geel kaardertje	3	-	
SEGESTRIIDAE	Zesoogspinnen			
<i>Segestria bavarica</i> C.L.Koch, 1843	Muurzesoog	-	1	
<i>Segestria senoculata</i> (Linnaeus, 1758)	Boomzesoog	1	-	
GNAPHOSIDAE	Bodemjachtspinnen			
<i>Drassodes cupreus</i> (Blackwell, 1834)	Gewone muisspin	1	-	
<i>Haplodrassus silvestris</i> (Blackwell, 1833)	Bosmuisspin	5	2	B
<i>Trachyzelotes pedestris</i> (C.L.Koch, 1837)	Stekelkaakkampoot	1	2	K
<i>Zelotes latreillei</i> (Simon, 1878)	Latreille's kampoot	1	-	
<i>Zelotes petrensis</i> (C.L.Koch, 1839)	Steppekampoot	2	1	K
<i>Zelotes subterraneus</i> (C.L.Koch, 1833)	Noordse kampoot	33	15	
CLUBIONIDAE	Struikzakspinnen			
<i>Clubiona brevipes</i> Blackwall, 1841	Eikenzakspin	-	1	
<i>Clubiona comta</i> C.L.Koch, 1839	Bonte zakspin	4	9	
<i>Clubiona lutescens</i> Westring, 1851	Griendzakspin	4	4	
<i>Clubiona reclusa</i> O.P.-Cambridge, 1863	Zompzakspin	-	1	
<i>Clubiona terrestris</i> Westring, 1851	Gewone zakspin	2	7	
LIOCRANIDAE	Bodemzakspinnen			
<i>Agroeca brunnea</i> (Blackwall, 1833)	Grote lantaarnspin	67	21	
<i>Agroeca proxima</i> (O.P.-Cambridge, 1871)	Heidelantaarnspin	3	1	
ZORIDAE	Stekelpootspinnen			
<i>Zora spinimana</i> (Sundevall, 1833)	Gewone stekelpoot	10	3	
ANYPHAENIDAE	Buisspinnen			
<i>Anyphaena accentuata</i> (Walckenaer, 1802)	Struikspin	7	1	
THOMISIDAE	Krabspinnen			
<i>Coriarachne depressa</i> (C.L.Koch, 1837)	Platte krabspin	1	-	Z
<i>Ebrechtella tricuspidata</i> (Fabricius, 1775)	Struikkameleonspin	-	1	Z
<i>Misumena vatia</i> (Clerck, 1757)	Gewone kameleonspin	1	2	K
<i>Ozyptila praticola</i> (C.L.Koch, 1837)	Gewone bodemkrabspin	14	13	
<i>Ozyptila trux</i> (Blackwall, 1846)	Grasbodemkrabspin	28	-	
<i>Synema globosum</i> (Fabricius, 1775)	Blinkende krabspin	-	2	Z

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	♂♂	♀♀	Rode Lijst status
<i>Xysticus cristatus</i> (Clerck, 1757)	Gewone krabspin	-	1	
<i>Xysticus lanio</i> C.L.Koch, 1835	Boskrabspin	-	1	
<i>Xysticus ulmi</i> (Hahn, 1831)	Moeraskrabspin	1	-	
PHILODROMIDAE	Renspinnen			
<i>Philodromus albidus</i> Kulczynski, 1911	Bleke rens spin	4	3	B
<i>Philodromus dispar</i> Walckenaer, 1826	Zwartrugspin	1	-	
<i>Philodromus praedatus</i> O.P.-Cambridge, 1871	Boomrenspin	3	11	B
SALTICIDAE	Springspinnen			
<i>Ballus chalybeius</i> (Walckenaer, 1802)	Eikenspringspin	1	2	
<i>Euophrys frontalis</i> (Walckenaer, 1802)	Gewone Zwartkop	8	1	
<i>Evarcha falcata</i> (Clerck, 1757)	Bonte springspin	1	4	
<i>Heliophanus flavipes</i> (Hahn, 1832)	Gewone blinker	-	1	
<i>Marpissa radiata</i> (Grube, 1859)	Rietmarpissa	1	1	
<i>Neon reticulatus</i> (Blackwall, 1853)	Gewone neon	-	2	
<i>Synageles venator</i> (Lucas, 1836)	Slanke mierspringspin	-	1	
LYCOSIDAE	Wolfspinnen			
<i>Alopecosa pulverulenta</i> (Clerck, 1757)	Gewone panter spin	24	2	
<i>Arctosa leopardus</i> (Sundevall, 1833)	Moswolfspin	1	-	K
<i>Hygrolycosa rubrofasciata</i> (Ohlert, 1865)	Trommelwolfspin	46	4	B
<i>Pardosa amentata</i> (Clerck, 1757)	Tuinwolfspin	4	11	
<i>Pardosa hortensis</i> (Thorell, 1872)	Geelarpje	1	4	Z
<i>Pardosa lugubris</i> (Walckenaer, 1802)	Zwartstaartboswolfspin	109	71	K
<i>Pardosa nigriceps</i> (Thorell, 1856)	Graswolfspin	3	-	
<i>Pardosa palustris</i> (Linnaeus, 1758)	Moeraswolfspin	3	4	
<i>Pardosa prativaga</i> (L.Koch, 1870)	Oeverwolfspin	8	3	K
<i>Pardosa proxima</i> (C.L.Koch, 1847)	Veldwolfspin	1	-	Z
<i>Pardosa pullata</i> (Clerck, 1757)	Gewone wolfspin	1	1	
<i>Pirata hygrophilus</i> Thorell, 1872	Bospiiraat	189	75	
<i>Pirata latitans</i> (Blackwall, 1841)	Kleine piraat	2	1	
<i>Pirata piraticus</i> (Clerck, 1757)	Poelpiraat	-	1	
<i>Trochosa terricola</i> Thorell, 1856	Gewone nachtwolfspin	391	97	
<i>Xerolycosa nemoralis</i> (Westring, 1861)	Steppewolfspin	1	1	K
PISAURIDAE	Kraamwebspinnen			
<i>Pisaura mirabilis</i> (Clerck, 1757)	Kraamwebspin	1	2	
AGELENIDAE	Trechterspinnen			
<i>Eratigena picta</i> Simon, 1870	Spiraaltrechterspin	14	-	
<i>Tegenaria silvestris</i> L.Koch, 1872	Steentrechterspin	2	1	K
HAHNIIDAE	Kamstaartjes			
<i>Antistea elegans</i> (Blackwall, 1841)	Moeraskamstaartje	-	2	
<i>Hahn timer helveola</i> Simon, 1875	Boskamstaartje	1	-	K
<i>Hahn timer montana</i> (Blackwall, 1841)	Gewoon kamstaartje	-	3	
MIMETIDAE	Spinneneters			
<i>Ero furcata</i> (Villers, 1789)	Gevorkte spinneneter	-	2	

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	♂♂	♀♀	Rode Lijst status
THERIDIIDAE	Kogelspinnen			
<i>Crustulina guttata</i> (Wider, 1834)	Gevlekt raspspinnetje	1	-	K
<i>Dipoena melanogaster</i> (C.L.Koch, 1837)	Gemarmerde galgspin	-	3	B
<i>Enoplognatha latimana</i> Hippa & Oksala, 1982	Vergeten tandkaak	1	19	
<i>Enoplognatha ovata</i> (Clerck, 1757)	Gewone tandkaak	1	13	
<i>Enoplognatha thoracica</i> (Hahn, 1833)	Bodemtandkaak	3	1	
<i>Euryopis flavomaculata</i> (C.L.Koch, 1836)	Zuidelijke jachtkogelspin	6	4	K
<i>Paidiscura pallens</i> (Blackwall, 1834)	Kleine boskogelspin	3	33	
<i>Parasteatoda lunata</i> (Clerck, 1757)	Prachtkogelspin	-	1	
<i>Parasteatoda simulans</i> (Thorell, 1875)	Valse broeikasspin	-	2	
<i>Phylloneta sisypia</i> (Clerck, 1757)	Kleine wigwamspin	-	1	
<i>Platnickina tinctoria</i> (Walckenaer, 1802)	Zwartringkogelspin	3	8	
<i>Robertus lividus</i> (Blackwall, 1836)	Bosmolspin	6	2	
<i>Anelosimus vittatus</i> (C.L.Koch, 1836)	Slanke kogelspin	4	8	
<i>Theridion mystaceum</i> L.Koch, 1870	Donkere kogelspin	2	3	
<i>Theridion pictum</i> (Walckenaer, 1802)	Rood visgraatje	-	3	
<i>Theridion pinastri</i> L.Koch, 1872	Dennenkogelspin	-	1	
<i>Theridion varians</i> Hahn, 1833	Gewoon visgraatje	3	6	
TETRAGNATHIDAE	Strekspinnen			
<i>Metellina mengei</i> (Blackwall, 1870)	Zomerwielwebspin	3	5	
<i>Metellina merianae</i> (Scopoli, 1763)	Holenwielwebspin	1	-	
<i>Metellina segmentata</i> (Clerck, 1757)	Herfstspin	2	-	
<i>Pachygnatha clercki</i> Sundevall, 1823	Grote dikkaak	6	8	
<i>Pachygnatha listeri</i> Sundevall, 1830	Bosdikkaak	164	166	K
<i>Tetragnatha montana</i> Simon, 1874	Schaduwstrekspin	2	2	
ARANEIDAE	Wielwebspinnen			
<i>Araneus alsine</i> (Walckenaer, 1802)	Sinaasappelspin	1	-	K
<i>Araneus diadematus</i> Clerck, 1757	Kruisspin	1	1	
<i>Araneus sturmi</i> (Hahn, 1831)	Witruitwielwebspin	1	2	
<i>Araneus triguttatus</i> (Fabricius, 1793)	Drievlek wielwebspin	1	-	
<i>Araniella cucurbitina</i> (Clerck, 1757)	Gewone komkommerspin	11	8	
<i>Argiope bruennichi</i> (Scopoli, 1772)	Tijgerspin	-	1	Z
<i>Gibbaranea gibbosa</i> (Walckenaer, 1802)	Boomknobbelspin	-	1	
<i>Mangora acalypha</i> (Walckenaer, 1802)	Driestreepspin	-	1	
<i>Nuctenea umbratica</i> (Clerck, 1757)	Platte wielwebspin	-	1	
<i>Zilla diodia</i> (Walckenaer, 1802)	Maskerspinnetje	-	2	
LINYPHIIDAE	Dwerg- en hangmatspinnen			
<i>Agyneta decora</i> (O.P.-Cambridge, 1871)	Gezaagd dikpalpje	1	-	
<i>Agyneta subtilis</i> (O.P.-Cambridge, 1863)	Tandloos dikpalpje	2	-	
<i>Bathyphantes approximatus</i> (O.P.-Cambr., 1871)	Moeraswevertje	5	6	
<i>Bathyphantes gracilis</i> (Blackwall, 1841)	Gewoon wevertje	27	10	
<i>Bathyphantes nigrinus</i> (Westring, 1851)	Donker wevertje	-	1	
<i>Bathyphantes parvulus</i> (Westring, 1851)	Kleinste wevertje	1	3	

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	♂♂	♀♀	Rode Lijst status
<i>Centromerita bicolor</i> (Blackwall, 1833)	Groot haarpalpje	2	1	
<i>Centromerita concinna</i> (Thorell, 1875)	Klein haarpalpje	-	1	
<i>Centromerus brevivulvatus</i> Dahl, 1912	Bostongpalpje	47	10	
<i>Centromerus dilutus</i> (O.P.-Cambridge, 1875)	Middelste tongspinnetje	1	1	
<i>Centromerus pabulator</i> (O.P.-Camb., 1875)	Kegelpalpje	3	4	Z
<i>Centromerus semiatra</i> (L.Koch, 1879)	Moerastongpalpje	-	2	B
<i>Centromerus sylvaticus</i> (Blackwall, 1841)	Gewoon zaagpalpje	33	14	
<i>Ceratinella scabrosa</i> (O.P.-Cambridge, 1871)	Lepelschildspinnetje	5	1	
<i>Dicymbium nigrum</i> (Blackwall, 1834)	Donker bolkopje	1	5	
<i>Dicymbium tibiale</i> (Blackwall, 1836)	Dikpootbolkopje	11	7	
<i>Diplocephalus latifrons</i> (O.P.-Cambridge, 1863)	Tweeklauwdubbelkopje	3	1	
<i>Diplocephalus picinus</i> (Blackwall, 1841)	Gewoon vals dubbelkopje	61	19	
<i>Diplostyla concolor</i> (Wider, 1834)	Langtongspinnetje	14	24	
<i>Entelecara erythropus</i> (Westring, 1851)	Platkopstruikdwergspin	-	1	
<i>Erigone atra</i> Blackwall, 1833	Storingsdwergspin	13	4	
<i>Glyphesis servulus</i> (Simon, 1881)	Neuskopje	2	2	B
<i>Gnathonarium dentatum</i> (Wider, 1834)	Knobbeldwergtandkaak	5	1	
<i>Gongyliidium latebricola</i> (O.P.-Cambridge, 1871)	Vingerpalpje	4	-	
<i>Gongyliidium vivum</i> (O.P.-Cambridge, 1875)	Nagelpalpje	7	-	
<i>Gongylidium rufipes</i> (Linnaeus, 1758)	Oranjepoot	6	10	
<i>Hypomma cornutum</i> (Blackwall, 1833)	Bermknobbelpopje	-	5	
<i>Lepthyphantes minutus</i> (Blackwall, 1833)	Groter bodemwevertje	1	-	
<i>Linyphia hortensis</i> Sundevall, 1830	Tuinhangmatspin	1	-	
<i>Linyphia triangularis</i> (Clerck, 1757)	Herfsthangmatspin	1	5	
<i>Lophomma punctatum</i> (Blackwall, 1841)	Perforaatje	3	2	
<i>Macrargus rufus</i> (Wider, 1834)	Winterstrooiselspin	44	25	
<i>Maso sundevalli</i> (Westring, 1851)	Gewoon Dwergstekelpootje	1	2	
<i>Meioneta saxatilis</i> (Blackwall, 1844)	Spits probleemspinnetje	7	1	
<i>Micrargus apertus</i> (O.P.-Cambr., 1871)	Moerasbosputkopje	1	-	Z
<i>Micrargus herbigradus</i> (Blackwall, 1854)	Vingerpalpputkopje	19	6	
<i>Microneta viaria</i> (Blackwall, 1841)	Lentestrooiselspin	7	6	
<i>Monocephalus fuscipes</i> (Blackwall, 1836)	Smal groefkopje	1	1	
<i>Neriere clathrata</i> (Sundevall, 1830)	Kruidhangmatspin	7	2	
<i>Neriere peltata</i> (Wider, 1834)	Struikhangmatspin	3	6	
<i>Oedothorax apicatus</i> (Blackwall, 1850)	Knobbelsakdwergspin	-	1	
<i>Oedothorax fuscus</i> (Blackwall, 1834)	Gewone velddwergspin	8	5	
<i>Oedothorax gibbosus</i> (Blackwall, 1841)	Bultvelddwergspin	84	47	K
<i>Oedothorax retusus</i> (Westring, 1851)	Bolkopvelddwergspin	26	6	
<i>Palliduphantes ericaeus</i> (Blackwall, 1853)	Heidebodemwevertje	4	1	
<i>Palliduphantes pallidus</i> (O.P.-Cambr., 1871)	Geknot bodemwevertje	7	3	
<i>Pelecopsis radicola</i> (L.Koch, 1872)	Bescheiden ballonkopje	-	1	Z
<i>Pocadicnemis pumila</i> (Blackwall, 1841)	Bleek bosgroefkopje	17	5	
<i>Porrhomma microphthalmum</i> (O.P.-Camb., 1871)	Auronautkleinoogje	1	1	

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	♂♂	♀♀	Rode Lijst status
<i>Prinerigone vagans</i> (Audouin, 1826)	Moerasdwergspin	1	1	
<i>Saarestoa abnormis</i> (Blackwall, 1841)	Driepunthangmatspin	13	4	
<i>Saarestoa firma</i> (O.P.-Cambridge, 1900)	Driehoekhangmatspin	-	1	
<i>Stemonyphantes lineatus</i> (Linnaeus, 1758)	Paardekopje	13	2	
<i>Tallusia experta</i> (O.P.-Cambridge, 1871)	Wimpelpalpje	6	2	
<i>Tapinocyba insecta</i> (L.Koch, 1869)	Bleek weidegroefkopje	6	9	
<i>Taranucnus setosus</i> (O.P.-Cambridge, 1863)	Sikkelpalpje	1	-	K
<i>Tenuiphantes flavipes</i> (Blackwall, 1854)	Zwart wevertje	106	80	
<i>Tenuiphantes menzei</i> (Kulczynski, 1887)	Veldwevertje	33	40	
<i>Tenuiphantes tenuis</i> (Blackwall, 1852)	Bodemwevertje	4	7	
<i>Tenuiphantes zimmermanni</i> (Bertkau, 1890)	Boswevertje	13	6	
<i>Thyreosthenius parasiticus</i> (Westring, 1851)	Bodemgroefkopje	-	1	
<i>Tiso vagans</i> (Blackwall, 1834)	Krulpalpje	1	2	
<i>Trematocephalus cristatus</i> (Wider, 1834)	Doorkijkkopje	3	1	K
<i>Walckenaeria acuminata</i> Blackwall, 1833	Periskoopspinnetje	20	10	
<i>Walckenaeria atrotibialis</i> (O.P.-Camb., 1878)	Gewoon contrastpootje	1	-	
<i>Walckenaeria cucullata</i> (C.L.Koch, 1836)	Dubbelsierkopje	7	5	
<i>Walckenaeria cuspidata</i> Blackwall, 1833	Klein knobbelsierkopje	5	12	
<i>Walckenaeria dysderoides</i> (Wider, 1834)	Wratsierkopje	-	4	
<i>Walckenaeria nudipalpis</i> (Westring, 1851)	Middelste vals sierkopje	4	0	
<i>Walckenaeria obtusa</i> Blackwall, 1836	Groot vals sierkopje	4	1	

Spinnen in het Vloethemveld te Zedelgem (West-Vlaanderen) Monitoring in 2009 en 2012 van LIFE werkzaamheden

Jorg Lambrechts¹, Herman De Koninck[†], Maarten Jacobs² & Arnout Zwaenepoel³

¹ Zuurbemde 9, 3380 Glabbeek

jorg.lambrechts@natuurpunt.be

² Molenheide 173, 2242 Pulderbos

³ Baron Ruzettelaan 35, 8310 Brugge

Dit artikel wordt opgedragen aan Herman De Koninck. Dit onderzoek was het laatste waar Herman aan werkte voor zijn overlijden.

Samenvatting

In de periodes 31 maart 2009 tot 28 oktober 2009 en 30 maart 2012 tot 19 september 2012 zijn 6 locaties in het gebied Vloethemveld te Zedelgem, het belangrijkste heiderelict in de provincie West-Vlaanderen, onderzocht met bodemvallen. Daarnaast vonden aanvullende sleepvangsten, handvangsten en veldwaarnemingen plaats.

In totaal zijn er daarbij 131 spinnensoorten gevangen waarvan 15 op de Rode lijst voor Vlaanderen zijn opgenomen. De meest vermeldenswaardige soorten zijn *Arctosa perita*, *Cheiracanthium virescens*, *Drassodes pubescens*, *Hahnia nava*, *Ozyptila atomaria*, *O. sanctuaria*, *Trachyzelotes pedestris*, *Xerolycosa miniata*, *Atypus affinis*, *Phlegra fasciata*, *Xerolycosa nemoralis* en *Syedra gracilis*. *Xysticus ferrugineus* en *Pardosa hortensis* zijn in opmerkelijk hoge aantallen vastgesteld.

De aanwezigheid van twee andere bijzondere ongewervelden, de loopkever *Anisodactylus nemorivagus* en de Heidesabelsprinkhaan (*Metrioptera brachyptera*), worden vermeld.

Résumé

Six sites, situés dans la région du "Vloethemveld" à Zedelgem, le plus important biotope à bruyère en Flandre Occidentale, ont été échantillonnés à l'aide de pièges à Barber durant les périodes du 31 mars 2009 au 28 octobre 2009 et du 30 mars 2012 au 19 septembre 2012. On a également procédé à des fauchages, des captures à main et des observations de terrain.

Au total, 113 espèces d'araignées ont été capturées dont 15 sont reprises dans la Liste Rouge pour la Flandre. Les espèces intéressantes sont : *Arctosa perita*, *Cheiracanthium virescens*, *Drassodes pubescens*, *Hahnia nava*, *Ozyptila atomaria*, *O. sanctuaria*, *Trachyzelotes pedestris*, *Xerolycosa miniata*, *Atypus affinis*, *Phlegra fasciata*, *Xerolycosa nemoralis* et *Syedra gracilis*. *Xysticus ferrugineus* et *Pardosa hortensis* ont été observées en grand nombre.

La présence de deux autres invertébrés particuliers, le carabide *Anisodactylus nemorivagus* et la sauterelle des bruyères *Metrioptera brachyptera*, sont cités.

Summary

Vloethemveld in Zedelgem is the most important heathland relict in the Province of Western Flanders. In order to inventory its spiders, pitfalls were installed at six locations from 31 March to 28 October 2009 and from 30 March to 19 September 2012. Additional records were obtained by sweeping, hand collecting and observations.

Among the 131 spider species collected, 15 figure on the Red List for Flanders. The most noticeable species are *Arctosa perita*, *Cheiracanthium virescens*, *Drassodes pubescens*, *Hahnia nava*, *Ozyptila atomaria*, *O. sanctuaria*, *Trachyzelotes pedestris*, *Xerolycosa miniata*, *Atypus affinis*, *Phlegra fasciata*, *Xerolycosa nemoralis* and *Syedra gracilis*. *Xysticus ferrugineus* and *Pardosa hortensis* have been recorded in high numbers.

The presence of two remarkable insects is worth mentioning: the carabid *Anisodactylus nemorivagus* and the bog bush cricket *Metrioptera brachyptera*.

Inleiding

In het Vloethemveld te Zedelgem, het belangrijkste heidegebied in West-Vlaanderen, werden natuurherstelmaatregelen uitgevoerd in het kader van een LIFE heideherstelproject. Het gebied is in beheer

bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Het natuurherstel is wetenschappelijk gemonitord door de intercommunale WVI en Natuurpunt Studie vzw, in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Het eindrapport (ZWAENEPOEL *et al.*, 2014a) is raadpleegbaar bij ANB West-Vlaanderen.

Voorliggend artikel bespreekt de resultaten van de bodemvalbemonstering van spinnen.

In de directe omgeving vond al eerder onderzoek naar spinnen plaats. SEGERS & POLLET (1988) onderzochten namelijk drie verschillende bosbestanden aan de rand van het heidegebied (militair domein, munitiedepot) en het bosgebied (domeinbos, openbaar bos), met telkens 3 bodemvallen, in de periode 16 maart 1985 tot 6 maart 1986.

Gebiedsbeschrijving en historiek

Ons onderzoek spitste zich toe op het voormalige munitiedepot. Daar werd een aantal van de betere heiderelicten bemonsterd en daarnaast een aantal percelen dat recent ontstruweeld of ontbost en geplagd was. Voor een uitgebreide beschrijving van de vegetatie en abiotiek verwijzen we naar ZWAENEPOEL *et al.* (2012) en ZWAENEPOEL *et al.* (2014a). We beperken ons tot een beknopte beschrijving van de historiek van het gebied.

Het voormalige munitiedepot Vloethemveld is een relict van de typische middeleeuwse wastine in de streek tussen Brugge en Gent, de zogenaamde Noord-Vlaamse Veldzone. De benaming Vloethem, een typische –heemnaam, dateert van de periode met Germaanse nederzettingen in de periode 600-1000 na Chr. In de 10de eeuw ontstaat de hofstede Vloethem. In 1296 schenkt de Graaf van Vlaanderen het Vloethemveld aan het Sint-Janshospitaal in Brugge. Die ontginnen het niet tot landbouwgrond, maar leggen er in 1478 een ‘berm’ aan die het water ophoudt en de depressies doet vullen met water. De vijvers worden gebruikt voor de kweek van de vrijdagse zoetwatervis. De heideachtige wastine rondom wordt verpacht aan nabijgelegen schaapsboerderijen. In 1769 worden in het gebied de gemeentengrenzen vastgelegd tussen Zedelgem, Aatrijke en Snellegem. Er wordt een knoteik als grensboom op het driegemeentenpunt geplant. De boom staat er nog altijd. Korte tijd nadien worden belangrijke delen van het gebied bebost. De kaart van Vander Maelen (1850) toont een volledige landschapsinversie ten opzichte van de kaart van Ferraris (1780). De bebossing wordt echter nog vóór 1850 al voor een stuk weer ongedaan gemaakt door omzetting in landbouwgrond. In de Eerste Wereldoorlog wordt het gebied opnieuw ontbost door de Duitsers en in 1924 legt de Belgische staat een militair domein op 180 ha van het gebied. Door het gevoerde beheer blijven belangrijke relictten van het middeleeuwse wastinelandschap bewaard. In de Tweede Wereldoorlog wordt in het militair domein een krijgsgevangenkamp opgericht. Dat verhindert elke boomopslag, maar niet het voortbestaan van de heiderelictten. In 1980 neemt Waters en Bossen de helft van het munitiedepot over en in 2008 wordt ook de andere helft verworven. In die overnameperiode verbost opnieuw een belangrijk gedeelte van het gebied, maar vanaf 2004 en vooral vanaf 2008 worden ernstige inspanningen geleverd door het Agentschap voor Natuur en Bos om de heide en de heischrale graslanden te herstellen. Een vergelijking van Figuur 1 en Figuur 2 toont mooi de effecten van de inrichtingswerken.

Methodiek

1. Zes met bodemvallen onderzochte locaties

Op 6 locaties zijn telkens 2 bodemvallen geplaatst, met onderlinge afstand van 5 tot 10 m. Deze zijn gevuld met een 4% formoloplossing en een beetje detergent voor verlaging van de oppervlaktespanning. Per locatie is de inhoud van deze 2 vallen telkens samengevoegd.

Op de vallen is telkens een rastertje met fijnmazig gaas geplaatst om bijvangsten van amfibieën, reptielen en kleine zoogdieren te vermijden.

De vallen zijn geplaatst op 31 maart 2009 en zijn geledigd op 24 april, 18 mei, 3 juni, 18 juli, 29 juli, 12 augustus, 9 september, 27 september, 7 oktober en 28 oktober 2009. Op laatstgenoemde datum zijn de vallen opgehaald.

De bodemvallen zijn opnieuw geplaatst op 30 maart 2012 op dezelfde locaties. De vallen zijn gelegeerd op 4 mei, 30 mei, 13 juni, 27 juni, 12 juli, 26 juli, 8 augustus, 22 augustus en 19 september 2012. Op laatstgenoemde datum zijn de vallen opgehaald omwille van maaiwerkzaamheden. De vallen zijn telkens geledigd door natuurwachter Luc De Cat.

De locaties VL1 tot VL5 situeren zich in het noordelijk (natste en meest heideachtige) deelgebied van Vloethemveld, de locatie VL6 in het zuidelijk deelgebied.

De bodemvallen situeren zich –van noord naar zuid- in volgende 3 UTM-kilometerhokken:

- ES0767: VL5
- ES0766: VL1, VL2, VL3, VL4
- ES0765: VL6

De precieze situering van de bodemvallen vindt men op Figuur 1 en Figuur 2.

2. Hand- en sleepvangsten

Er zijn een beperkt aantal sleep- en handvangsten ifv spinnen uitgevoerd.

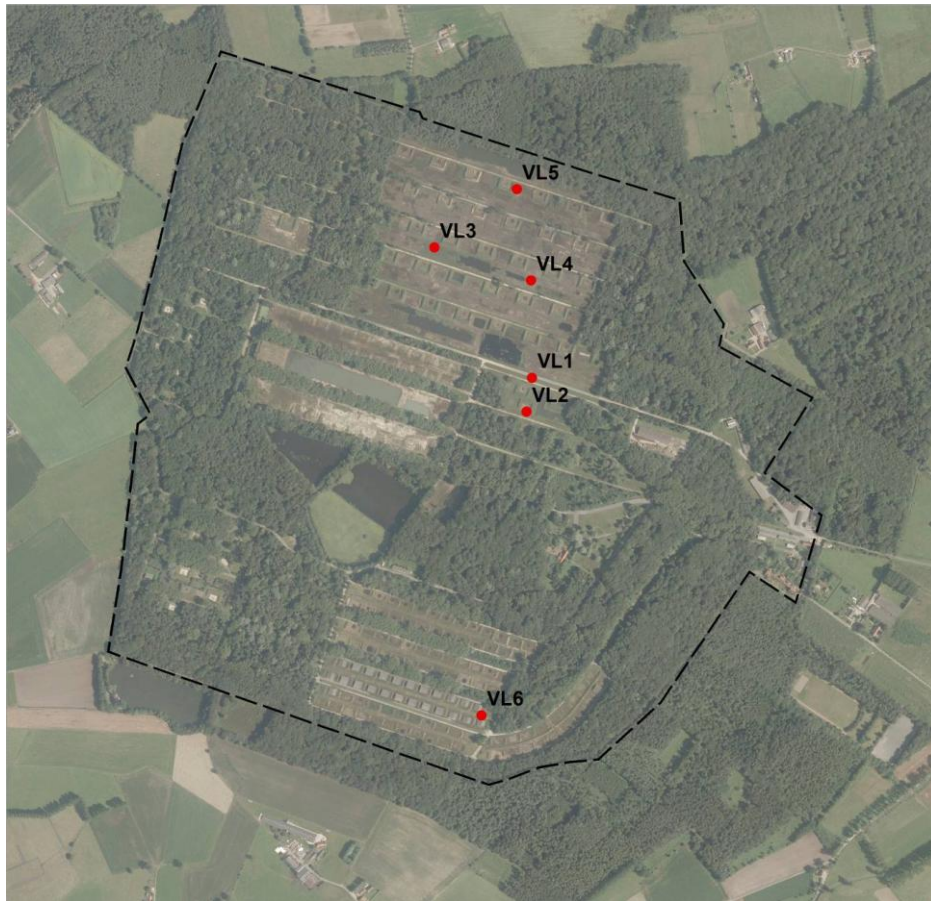
3. Beknopte beschrijving van de onderzochte locaties

VL1: soortenrijk vochtig heischraal grasland in berm van 'centrale betonbaan'

Soortenrijk vochtig heischraal grasland (Natura 2000-code 6230) met een 15 tal soorten zegges en de 3 inheemse heide-soorten samen (Struikheide, Gewone en Rode dopheide). Deze locatie is binnen de open ecotopen als 'meest stabiele' site te beschouwen. Het is een heischraal milieu met veel overgangen op korte afstand.

Figuur 1: Situering van de 6 locaties (VL01 – VL06) in het Vloethemveld (Zedelgem), die met telkens 2 bodemvallen onderzocht zijn in 2009 en 2012, op een luchtfoto van vóór de LIFE werkzaamheden.

Figuur 2: Situering van de 6 met bodemvallen onderzochte locaties (VL1 – VL6) in het Vloethemveld op een luchtfoto van na de LIFE werkzaamheden. Foto WVI.

Figuur 3: Berm van betonbaan waar de 2 bodemvallen van station VL1 opgesteld stonden. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 4: Detail van de vegetatie rond één der bodemvallen van station VL1. 5 augustus 2009. Foto Jorg Lambrechts.

VL2: grazige, vlakke strook tussen vijver/ven en talud

Figuur 5: Station VL2: Eén val stond tussen veel Dopheide nabij de oever van de vijver. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 6: Detail van de vegetatie rond deze bodemval. 5 augustus 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 7: Maarten Jacobs graaft de tweede val in, aan de voet van het talud. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 8: Overzicht van de vegetatie waarin de tweede bodemval van locatie VL2 staat. 5 augustus 2009. Foto Jorg Lambrechts.

VL3: relict natte heide

Plaatselijk zijn er enerzijds mooie pioniervegetaties en anderzijds zones rijk aan Pijpestro evenals kleine plasjes aanwezig. Deze bodemval stemt overeen met een permanent kwadraat voor de opvolging van de vegetatie. Daarom zijn er vegetatieopnamen beschikbaar van meerdere jaren. Het vegetatietype van de T0

wordt als Natura 2000-habitat habitat 7150 (slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion) bestempeld. De successie naar natte heide wordt als habitat 4010 (Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*) bestempeld.

Figuur 9: VL3: Eén val staat in een pioniervegetatie met Moeraswolfsklauw, Kleine zonnedauw en het invasieve mos *Grijs kronkelsteeltje* ('mospest'). Op ca. 10 m afstand ligt een ven. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 10: Detail van de vegetatie rond deze bodemval. 5 augustus 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 11: VL3: Val 2 situeert zich droger, tussen Struikheide, Pijpenstro, open onbegroeide plekken en Dophei. 5 augustus 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Figuur 12: Foto genomen met rug naar het ven: op de voorgrond de pioniervegetaties van natte heide (met bodemval 1) en in de verte een beetje Gagel. Val 2 staat tussen val 1 en de Gagel. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

VL4: afgegraven terrein

Dit was sterk verboste heide. Het maakt deel uit van een blok van 15 ha die is gekapt en afgegraven (najaar 2008). Begin 2009 geen vegetatie. Vallen op ca. 10 m van een ven.

Op ca. 20 m ligt een berm met daarop wat uitgespaarde vegetatie. Op ca. 30 m ligt een strook uitgespaarde vegetatie langs het ven. De bodemval op deze locatie viel samen met een permanent kwadraat om de vegetatie op te volgen. Daarom zijn er opnamen van meerdere jaren beschikbaar die de successie van kale bodem naar herstel van een heideachtige of heischrale vegetatie laten zien.

Figuur 13: VL4: 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

VL5 : pioniervegetatie met Draadgentiaan

Gelegen vlakbij het groot 'ven' in het uiterste noorden van het Vloethemveld.

Op het moment dat de bodemvallen geplaatst zijn, was dit een zeer lage vegetatie met vooral veel Geelgroene zegge. Ten oosten ervan ligt een talud, ten westen de grote zone van 15 ha natuurherstel.

Dit is al lange tijd (decennia) een zeer waardevolle pioniervegetatie. Het was op het moment van het natuurherstel de enige gekende relict populatie van Draadgentiaan in het gebied. De bodemvallen zijn geplaatst in een permanent kwadraat om de vegetatie op te volgen. Daarom zijn er opnamen van meerdere jaren beschikbaar.

Figuur 14 en 15: Overzicht van de locatie VL5 (boven) en detail van de vegetatie (onder). 31 maart 2009.
Foto Jorg Lambrechts.

VL6: top van talud

Deze locatie situeert zich in het zuidelijk deel van het studiegebied en wordt begraasd door schapen. Beide bodemvallen zijn op de top van een talud geplaatst. Dit is een uitgesproken droge locatie.

De onderzoeksvraag luidde hier: zijn er uitgesproken droogteminnende heidesoorten aanwezig op de (vele) taluds in het gebied?

Deze taluds zijn bij het natuurherstel (eind 2007) sterk beïnvloed. Ze waren immers sterk verbost, terwijl het voordien dé groeiplaatsen bij uitstek van Rode dopheide waren. De bodemvallen zijn geplaatst in een

permanent kwadraat om de vegetatie op te volgen. Daarom zijn er opnamen beschikbaar van meerdere jaren.

Figuur 16: VL6: Talud waarop de bodemvallen zijn geplaatst. 31 maart 2009. Foto Jorg Lambrechts.

Hand- en sleepvangsten zijn op 19 mei 2009 uitgevoerd:

VLSL1: sleepvangsten in vegetaties rond de bodemvalreeksen VL1 en VL2 (onder andere in Riet op oever van vijver);

VLSL2: sleepvangst in relict vegetatie aan voet talud + in heide met struikopslag op talud; omgeven door kaal terrein;

VLSL3: handvangsten in zeer nat wilgenbos waarvan bodem bijna volledig uit veenmossen bestaat;

HV1: handvangsten op oever van noordelijke waterplas;

HV2: Oevers van beekje met stromend water;

Sleepvangsten op 5 augustus 2009 ifv spinnen:

VLSL4: sleepvangsten her en der in gespaarde vegetaties in terrein waar natuurherstel plaatsvond;

Resultaten

Algemene bevindingen

We vingen in 2009 én 2012 met de 6 reeksen van 2 bodemvallen 4096 spinnen, verdeeld over 102 soorten. Deze worden weergegeven in onderstaande Tabel 1, met vermelding van de status in Vlaanderen volgens de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998) en met hun voorkeurshabitat. De naamgeving is volgens BOSMANS (2009). Er zijn 18 soorten die een status hebben die aangeeft dat ze of zeldzaam zijn of in min of meerdere mate bedreigd.

De aanvullende sleepvangsten leverden 91 spinnen op, verdeeld over 36 soorten waarvan er slechts 10 soorten met bodemvallen zijn gevonden en dus 26 soorten niet. Deze zijn weergegeven in Tabel 2. Soorten die niet met bodemvallen zijn gevangen, zijn met een asterix * aangeduid.

Geen enkele van de met sleep- of handvangsten bekomen soorten is opgenomen in de Rode lijst.

Daarnaast zijn er nog zichtwaarnemingen verricht van soorten die niet werden ingezameld, meer bepaald van drie extra soorten die makkelijk in het veld herkenbaar zijn, met name Tijgerspin (*Argiope bruennichi*), Struikspin (*Anyphaena accentuata*) en Kruisspin (*Araneus diadematus*).

In totaal zijn er in het kader van voorliggende monitoringsstudie dus 131 spinnensoorten door ons gevangen in het Vloethemveld. Hiervan zijn er 15 op de Rode lijst opgenomen (11%), meer bepaald in de categorieën:

- Bedreigd: *Arctosa perita*, *Cheiracanthium virescens*, *Drassodes pubescens*, *Hahnina nava*, *Ozyptila atomaria*, *O. sanctuaria*, *Trachyzelotes pedestris* en *Xerolycosa miniata*;
- Kwetsbaar: *Arctosa leopardus*, *Atypus affinis*, *Pachygnatha listeri*, *Pardosa lugubris*, *Phlegma fasciata* en *Xerolycosa nemoralis*;
- Bedreigd maar mate waarin onbekend: *Syedra gracilis*;

Daarnaast zijn er nog 4 soorten opgenomen in de categorie 'Zeldzaam', wat sensu strictu geen 'Rode-lijstsoorten' zijn. *Argiope bruennichi*, *Pardosa hortensis*, *P. proxima* en *Xysticus ferrugineus*. Dit zijn alle 4 zuidelijke soorten die hier aan de noordrand van hun areaal voorkomen, maar waarvan ten minste de Tijgerspin (*Argiope bruennichi*) en de Veldwolfspin (*Pardosa proxima*) recent zeer sterk zijn toegenomen.

Vergelijking van de 6 met bodemvallen onderzochte locaties tussen 2009 en 2012

Onderstaand tabelletje maakt een vergelijking van de vangsten in 2009 en 2012.

Spinnen in bodemvallen	2009	2012
Aantal exemplaren	3164	932
Aantal soorten	89	68
Aantal Rode-lijstsoorten	17	11

Er zijn 10 soorten in 2012 gevonden, die niet in 2009 waren aangetroffen. Deze zijn met een asterix gemarkeerd in bovenstaande Tabel 1. Eén van deze soorten is opgenomen in de Rode lijst, met name *Atypus affinis*. Vermits deze sedentaire soort beschouwd wordt als (één der) meest verstoringsgevoelige soorten, is dat alleszins een goed teken (zie soortbespreking).

Omgekeerd betekent dit wel dat er 31 spinnensoorten zijn gevonden in 2009 maar niet meer opnieuw zijn vastgesteld in 2012.

Op alle onderzochte locaties zijn in 2012 lagere aantal spinnen en minder soorten aangetroffen dan in 2009. De enige uitzondering is VL6 waar in 2012 meer soorten zijn genoteerd dan in 2009 (38 vs 32).

Dit is bijvoorbeeld zeer frappant in VL1, de heischrale berm, waar het beheer constant is en ook geen zware negatieve beïnvloeding valkbij optrad. Toch ging het soortenaantal er van 43 naar 28 en het aantal Rode-lijstsoorten van 11 naar 2.

Het is duidelijk dat de bodemvallen minstens een bepaalde periode niet goed gefunctioneerd hebben. De loopkeverfauna geeft ook indicaties in die richting.

De waterstanden waren in 2012 bijzonder hoog. Eind maart 2012 waren de omstandigheden, na een droge maand maart optimaal, maar de maanden nadien viel er veel neerslag. Vooral op de locaties VL1, VL3 en VL5 gaf dit problemen met de bodemvallen (med. Luc De Cat).

We gaan in onderstaande tekst dan ook vooral in op de totaal aanwezige diversiteit in 2009 en 2012 ipv een strikte vergelijking tussen beide jaren.

Beknopte soortbesprekingen

We bespreken eerst de bedreigde soorten, dan de kwetsbare, vervolgens de zeldzame en dan nog enkele overige soorten.

Bedreigd

Arctosa perita, de **Gewone zandwolfspin**, is in Vloethemveld in 2009 enkel op een droog talud in het zuiden gevonden (VL6, 5 ex), in 2012 zowel op die locatie (2 ex) als op een nieuwe locatie. Het betreft VL4 (2 ex), een locatie die in 2009 nog volledig kaal was (nét na natuurherstel) en het vierde jaar na het herstel dus gekoloniseerd was.

Cheiracanthium virescens, de **Groene spoorspin**, is op 4 plaatsen in Vloethemveld in lage aantallen gevonden, zowel in 2009 (5 ex) als in 2012 (2 ex).

Drassodes pubescens, de **Harige muisspin**, en *Hahnia nava*, het **Heidekamstaartje** zijn in Vloethemveld met telkens 1 exemplaar in de twee nabij elkaar locaties VL1 en VL2 gevonden, enkel in 2009.

Ozyptila atomaria, de **Grote bodemkrabspin**, is goed vertegenwoordigd in Vloethemveld (29 ex). Ze is op 5 van de 6 onderzochte locaties aangetroffen. De meeste exemplaren zijn gevonden in een schrale vegetatie tussen vijver en talud (VL2, 14 ex) en de soort ontbrak enkel in VL4 waar net voor de eerste onderzoeksperiode ingrijpend natuurherstel plaatsvond.

Ozyptila sanctuaria, de **Bleke bodemkrabspin**, wordt door ons recent steeds frequenter gevangen in Vlaanderen, bijvoorbeeld in 2008 op een pas aangelegd ecoduct in Meerdaalwoud (Lambrechts *et al.* 2013a) en in 2011 in de Meetkerkse Moeren, in de Bunkerweiden te Vlissegem (De Haan) en in het RMD-domein te Oudenburg (ZWAENEPOEL *et al.* 2014b). In Vloethemveld zijn in 2009 zeven dieren gevangen in de twee nabij elkaar locaties VL1 (5 ex) en VL2 (2 ex).

Trachyzelotes pedestris, de **Stekelkaakkampoot**, vingen we in voorliggend onderzoek op vier van de zes onderzochte locaties, met de hoogste aantallen op de droge talud (VL6). Daar zijn in 2012 meer dan drie maal meer exemplaren gevangen dan in 2009 (19 vs. 6).

Xerolycosa miniata, de **Kustwolfspin**, is in Vloethemveld enkel in 2009 gevangen, vier exemplaren op het droge talud (VL6).

Kwetsbaar

Arctosa leopardus, de **Moswolfspin**, is met 219 gevangen exemplaren goed vertegenwoordigd in Vloethemveld. Het is de vierde talrijkst gevangen spinnensoort en de talrijkst gevangen Rode-lijstsoort. De soort is op alle zes met bodemvallen onderzochte locaties gevonden, maar het ene exemplaar op het droge talud in het zuidelijk deelgebied (VL6) is zonder twijfel een zwerver van een vochtige vegetatie aan de voet van dit talud. De hoogste aantallen zijn gevonden in de natte schrale vegetaties VL3 en VL5, wat aansluit bij de beschreven habitatvoorkeur en onze eerdere bevindingen (cfr. LAMBRECHTS *et al.*, 2013b).

Atypus affinis, de **Gewone mijns spin** heeft een voorkeur voor niet-gestoorde, heide-achtige vegetaties op zuidhellingen (zoals Maelfait *et al.* 1998 aangeven en wij ook frequent vaststelden cfr. LAMBRECHTS & JANSSEN 2010).

In april 2012 zijn 2 mannetjes Mijns spin gevangen in Vloethemveld, met name in het bij het natuurherstel uitgespaarde natte-heiderelict VL3. De soort was in 2009 niet vastgesteld, maar was ongetwijfeld wel in het gebied aanwezig gezien de soort in de jaren 80 in het gebied is genoteerd (ZWAENEPOEL *et al.*, 2012). Op basis van de voorkeurshabitat verwacht men dat de vele taluds optimaal leefgebied zijn voor de Mijns spin. We hadden ze dan ook in VL6 verwacht.

Pachygnatha listeri, de **Bosdikkaak**, heeft een voorkeur voor open, moerassig loofbos. Enkel in 2012 genoteerd, 2 ex in VL4, de locatie die in 2009 nog volledig kaal was. Er is geschikt leefgebied aanwezig in het gebied, maar dat is niet bemonsterd met bodemvallen in kader van het onderzoek, wel via handvangsten (VLSL3).

Phegra fasciata, de **Gestreepte springspin**, staat bekend om haar binding aan plekken kale bodem in droge voedselarme graslanden (MAELFAIT *et al.*, 1998). In Vloethemveld is de soort geregistreerd in de heischrale berm (VL1, 1 ex.) en op het droge talud (VL6, 2 ex).

Xerolycosa nemoralis, de **Bosrandwolfspin** en *Pardosa lugubris*, de **Zwartstaartboswolfspin**, zijn 2 'bosrandsoorten' en leven op lichtrijke plaatsen in en bij droge loof- en naaldbossen.

P. lugubris is op 4 plaatsen in het gebied in lage aantallen gevonden, wellicht zwervers uit optimalere ecotopen die zeker aanwezig zijn in het gebied.

X. nemoralis is talrijk op het droge talud VL6 (25 ex.). Een enkel individu is in VL2 gevonden, wellicht een zwerver van het aanpalende talud. Eén bodemval stond aan de voet van dit talud.

Zeldzaam

Pardosa hortensis, het **Geelarmpje** is in Vloethemveld bijzonder talrijk op het droog talud VL6 (175 ex) terwijl op geen enkel van de 5 andere onderzochte locaties ook maar 1 exemplaar is gevonden! Dit illustreert haar xerothermofiel karakter.

Pardosa proxima, de **Veldwolfspin**, is in Vloethemveld na het natuurherstel wellicht enorm toegenomen. Terwijl vele soorten in 2012 in veel lagere aantallen zijn gevangen omwille van vermoede methodologische problemen, is deze soort veel meer gevangen in 2012 (87 ex) dan in 2009 (3 ex). Natte pioniersituaties zijn dan ook favoriet leefgebied van de Veldwolfspin (cfr. LAMBRECHTS *et al.*, 2007).

Xysticus ferrugineus, de **Roestkrabspin**, is in Vloethemveld zeer goed vertegenwoordigd. Er zijn niet minder dan 117 exemplaren gevangen, verspreid over alle 6 met bodemvallen onderzochte locaties.

Momenteel niet bedreigd

Mermessus trilobatus, de **Drielobbige Amerikaanse dwergspin**, is in Vloethemveld met 7 exemplaren vastgesteld, verspreid over 4 locaties, met de hoogste aantallen op het droge talud (VL6, 4 ex). De aantallen in 2012 (5 ex) lagen hoger dan in 2009 (2 ex).

Tegenaria agrestis, de **Veldtrechterspin**, is een warmteminnende soort, die bij ons bijna de noordgrens van haar areaal bereikt. In Engeland breidt ze zich uit (ROBERTS, 1998). De soort is enkel in 2012 aangetroffen in Vloethemveld, op het droog talud (VL6, 1 ex).

Vermelding van 2 andere bijzondere ongewervelden

Anisodactylus nemorivagus is in heel NW- en Midden-Europa een uiterst zeldzame loopkever, met uitsterven bedreigd volgens de Rode lijst (DESENDER *et al.* 2008).

In Vlaanderen is de soort voor 1950 gevonden in omgeving Antwerpen, Brussel en minder ook in Limburg. Sinds 1950 zijn er slechts 2 waarnemingen, 1 ex in juni 1986 in Vloethemveld in West-Vlaanderen en 1 ex in mei 1997 op het Groot Schietveld te Brecht (DESENDER *et al.*, 2008; schrift. med. W. Dekoninck). In het Nederlandse deel van het Grenspark de Zoom-Kalmthoutse heide zijn meerdere exemplaren gevonden in een vochtige heide op venige ondergrond (med. Maarten Jacobs). In 2008 is de soort (slechts 1 ex) vastgesteld in het Klein Schietveld te Brasschaat (LAMBRECHTS & STIJNEN, 2009).

Het is een macroptere soort waarvan vliegwaarnemingen bekend zijn (TURIN, 2000). Aan het verspreidingsvermogen is de zeldzaamheid dus niet gelegen.

De vangst van niet minder dan 43 exemplaren in de periode april tot juli 2009 kan gerust uitzonderlijk genoemd worden! De soort is het talrijkst in de heischrale berm (VL1; 31 ex) en is daarnaast ook in het vlakbij gelegen VL2 (11 ex) aangetroffen. Voorts is er enkel in VL5 één exemplaar gevonden. Er is op basis van deze vangsten een zeer mooie populatie van deze uiterst zeldzame soort aanwezig.

Helaas is soort in 2012 in het geheel niet aangetroffen. Dit is zeer merkwaardig, gezien er geen grote ingrepen, maar enkel regulier beheer, plaatsvond op de 2 voornaamste vindplaatsen.

Mogelijke verklaring is wellicht een combinatie van:

- natuurlijke populatieschommelingen, zoals die in lange-termijn populatie-onderzoek voor veel loopkevers beschreven wordt door Desender;
- het slecht functioneren van de bodemvallen tijdens de piekperiode van deze soort;

Eén vrouwtje **Heidesabelsprinkhaan** (*Metrioptera brachyptera*) is gevonden in de bodemvallen in het grootste (uitgespaarde) vochtige heiderelict (VL3) in de eerste helft van september 2009.

Intensieve sleepvangsten op deze locatie op 5 augustus 2009 op deze én andere locaties leverden nochtans niets op. Dit is de enige waarneming van deze soort in de provincie West-Vlaanderen na 2000.

Dankwoord

Veel dank aan het Agentschap voor Natuur en Bos voor het met veel interesse begeleiden van de studie. We bedanken in het bijzonder Luc De Cat voor het ledigen van de bodemvallen.

Referenties

- BOSMANS, R., 2009. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen (Araneae). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 24(1-3): 33-58.
- DESENDER, K., DEKONINCK, W., MAES, D., CREVECOEUR, L., DUFRÊNE, M., JACOBS, M., LAMBRECHTS, J., POLLET, M., STASSEN, E. & THYS, N., 2008. Een nieuwe verspreidingsatlas van de loopkevers en zandloopkevers (Carabidae) in België. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008(13). Brussel : Belgium. 184 pp.
- LAMBRECHTS, J. & STIJNEN, T., 2009. Beheerplan Klein Schietveld te Kalmthout, Kapellen en Brasschaat i.h.k.v. het LIFE project DANAH. Arcadis in opdracht van ANB. 160 pp. + bijlages + kaartenbundel.
- LAMBRECHTS, J., JANSSEN, M. & ZWAENEPOEL, A., 2007. De spinnenfauna van het Vlaams natuurreservaat Zwinduinen en –polders (Knokke, West-Vlaanderen). Het is 5 voor 12 voor de duingrasslandsoorten. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 22 (2): 65-82.
- LAMBRECHTS, J. & JANSSEN, M., 2010. Monitoring van de spinnenfauna op het ecoduct Kikbeek in Maasmechelen: 78 soorten vastgesteld in het eerste jaar na aanleg. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 25 (1): 1-15.
- LAMBRECHTS, J., BOERS, K., KEULEMANS, G., JACOBS, M., MOENS, L., RENDERS, M., & WILLEMS, W., 2013a. Monitoring ecoduct 'De Warande' over de N25 in het Meerdaalwoud (Bierbeek). Resultaten van het zevende jaar na aanleg (T7: 2012) en vergelijking met de T3 en T1. Natuurpunt Studie en. Vlaamse Overheid, departement Leefmilieu, Natuur en Energie, afdeling Milieu-integratie en -subsidieeringen, Dienst Milieu-integratie Economie en Infrastructuur. Rapport Natuurpunt Studie 2013/4, Mechelen.
- LAMBRECHTS, J., JANSSEN, M. & JACOBS, M., 2013b. De spinnenfauna van het Vinne te Zoutleeuw (provincie Vlaams-Brabant). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28 (1-2): 70-86.
- MAELFAIT, J.P., BAERT, L., JANSSEN, M. & ALDERWEIRELDT, M., 1998. A Red list for the spiders of Flanders. *Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen*, 68: 131-142.
- ROBERTS, M. J., 1998. Tirion spinnengids. Vertaald en bewerkt door Aart Noordam. Tirion, Baarn. 397 blz.
- SEGBERS, H. & POLLET, M., 1988. Aspecten van de spinnenfauna van enkele bosbestanden te Zedelgem (West-Vlaanderen). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 8: 47- 52.
- TURIN, H., 2000. De Nederlandse loopkevers, verspreiding en ecologie (Coleoptera, Carabidae). Nederlandse fauna III. Naturalis, KNNV en EIS-Nederland, Leiden. 666 blz., 16 platen, met cdrom.
- ZWAENEPOEL, A., COSYNS, E., LAMBRECHTS, J., DE CAT, L. & JACOBS, M., 2012. Geïntegreerd beheerplan voor het complex Vloethemveld – Duivelsnest/Ter Heide- Vuile Moere (Zedelgem, West-Vlaanderen). WVI & Natuurpunt Studie in opdracht van ANB West-Vlaanderen.
- ZWAENEPOEL, A., COSYNS, E., LAMBRECHTS, J., JACOBS, M. & KEULEN, S., 2014a. Wetenschappelijke monitoring van de natuurherstelmaatregelen uitgevoerd in het kader van het heideherstelproject in Vloethemveld (Zedelgem, West-Vlaanderen). WVI & Natuurpunt Studie in opdracht van ANB West-Vlaanderen, 530 pp.
- ZWAENEPOEL, A., LAMBRECHTS, J., JACOBS, M. & VERKEM, S., 2014b. Gebiedsvisie en geïntegreerd beheerplan voor de Blankenbergse Polder Zuid: het Vlaams Natuurreservaat Paddegat-Klemskerke, het Vlaams Natuurreservaat de Lage Moere van Meetkerke en Kwetshage en het domeinbos Hagebos. Wvi & Natuurpunt Studie, i.o.v. Agentschap voor Natuur en Bos, 477 pp. + kaartenbundel.

Tabel 1: Overzicht van de spinnen gevangen op 6 locaties in Vloethemveld in 2009 en 2012, met telkens 2 bodemvallen. Soorten die enkel in 2012 zijn gevonden, zijn met een asterix * gemarkeerd.

Wetenschappelijke naam	R L	Hab	VL1		VL2		VL3		VL4		VL5		VL6		Tot
			2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	
<i>Agelena labyrinthica</i> (CLERCK, 1757)					4			1	1					2	8
<i>Agroeca brunnea</i> (BLACKWALL, 1833)			1		1			1			2		1	3	9
<i>Agroeca proxima</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1871)					2		1				1		1	1	6
<i>Alopecosa pulverulenta</i> (CLERCK, 1757)			157	19	52	34	8	10		1	4	5	1	4	295
<i>Arctosa leopardus</i> (SUNDEVALL, 1833)	K	Gowt	6		1	5	81	25		2	93	5	1		219
<i>Arctosa perita</i> (LATREILLE, 1799)	B	Godb								2			5	2	9
<i>Atypus affinis</i> EICHWALD,1830 *	K	Godts						2							2
<i>Bathyphantes approximatus</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1871)									1						1
<i>Bathyphantes gracilis</i> (BLACKWALL, 1841)			1	3			3		23	1	6	3		1	41
<i>Centromerita concinna</i> (THORELL, 1875)			1			1	1	1						2	6
<i>Centromerus brevivulvatus</i> DAHL, 1912 *														1	1
<i>Ceratinella brevipes</i> (WESTRING, 1851)			8				1				1				10
<i>Ceratinella brevis</i> (WIDER, 1834) *				2		1									3
<i>Cheiracanthium erraticum</i> (WALCKENAER, 1802)								1							1
<i>Cheiracanthium virescens</i> (SUNDEVALL, 1833)	B	Godt	2			1	1	1					2		7
<i>Cnephalocotes obscurus</i> (BLACKWALL, 1834)					1										1
<i>Collinsia inerrans</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1885)									2						2
<i>Dicymbium nigrum</i> (BLACKWALL, 1834)			10								5	1		1	17
<i>Diplocephalus picinus</i> (BLACKWALL, 1841)			1												1
<i>Diplostyla concolor</i> (WIDER, 1834)											1				1
<i>Dismodicus bifrons</i> (BLACKWALL, 1841)									4						4
<i>Drassodes cupreus</i> (BLACKWALL, 1834)					4	1	1	4					2	9	21
<i>Drassodes lapidosus</i> (WALCKENAER, 1802)							1								1
<i>Drassodes pubescens</i> (THORELL, 1856)	B	Godt	1		1										2
<i>Drassyllus pusillus</i> (C.L. KOCH, 1833)				1	2	1	2							21	27
<i>Enoplognatha thoracica</i> (HAHN, 1833)			3	2	6		3	1			1		3	12	31
<i>Erigone atra</i> (BLACKWALL, 1841)			1	2	2	1	9	6	56	7	18		1		103
<i>Erigone dentipalpis</i> (WIDER, 1834)			2	2	2	11	1	4	30	7	3	9	41	1	113
<i>Euophrys frontalis</i> (WALCKENAER, 1802)			2	1		1					1			1	6
<i>Gongyliidiellum latebricola</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1871)			1	1							2				4
<i>Gongyliidiellum vivum</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1875)			1				3	1			3				8
<i>Hahnia montana</i> (BLACKWALL, 1841)											1				1
<i>Hahnia nava</i> (BLACKWALL, 1841)	B	Godr	1		1										2
<i>Haplodrassus signifer</i> (C.L. KOCH, 1839)			2		5	8				1	1		2	3	22
<i>Heliophanus flavipes</i> (HAHN, 1832)				1											1
<i>Lophomma punctatum</i> (BLACKWALL, 1841)									1						1
<i>Malthonica picta</i> SIMON, 1870 *								1		1				1	3

Wetenschappelijke naam	R L	Hab	VL1		VL2		VL3		VL4		VL5		VL6		Tot
			2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	
<i>Meioneta rurestris</i> (C.L. KOCH, 1836)									4			2	1		7
<i>Meioneta saxatilis</i> (BLACKWALL, 1844)			10	8	1						1				20
<i>Mermessus trilobatus</i> (EMERTON, 1882)				1		1				1			2	2	7
<i>Micaria pulicaria</i> (SUNDEVALL, 1831)					1	1									2
<i>Micrargus herbigradus</i> (BLACKWALL, 1854)			1			1			1						3
<i>Microlinyphia pusilla</i> (SUNDEVALL, 1829) *						1								2	3
<i>Microneta viaria</i> (BLACKWALL, 1841)							1				1		1	1	4
<i>Myrmarachne formicaria</i> (DEGEER, 1778)					1						1			2	4
<i>Neon reticulatus</i> (BLACKWALL, 1853)				1											1
<i>Neriere clathrata</i> (SUNDEVALL, 1829)													1		1
<i>Oedothorax apicatus</i> (BLACKWALL, 1850)									13						13
<i>Oedothorax fuscus</i> (BLACKWALL, 1834)			1				99	1	124	2	90	3			320
<i>Oedothorax retusus</i> (WESTRING, 1851)			1	2				2	5		6				16
<i>Ostearius melanopygius</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1879)									1						1
<i>Ozyptila atomaria</i> (PANZER, 1810)	B	Godt	2		14		7				1		1	4	29
<i>Ozyptila sanctuaria</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1871)	B	Godt	5		2										7
<i>Ozyptila trux</i> (BLACKWALL, 1846)				1	1			1			4				7
<i>Pachygnatha clercki</i> SUNDEVALL, 1823			1				6		2		7				16
<i>Pachygnatha degeeri</i> SUNDEVALL, 1830			128	2	8		2				13		19		172
<i>Pachygnatha listeri</i> SUNDEVALL, 1830	K	Fdmo									2				2
<i>Pardosa amentata</i> (CLERCK, 1757)			3	2			1		1		15				22
<i>Pardosa hortensis</i> (THORELL, 1872)	Z	N											159	16	175
<i>Pardosa lugubris</i> (WALCKENAER, 1802)	K	Fddv	2		1						2			2	7
<i>Pardosa nigriceps</i> (THORELL, 1856)					4	2	1	2	2						11
<i>Pardosa palustris</i> (LINNAEUS, 1758)						5		6		1		2	1	1	16
<i>Pardosa proxima</i> (C.L. KOCH, 1847)	Z	N		7		2	1	13	2	12		42		11	90
<i>Pardosa pullata</i> (CLERCK, 1757)			412	129	150	69	302	57	1	1	108	37	8	17	1291
<i>Pelecopsis parallela</i> (WIDER, 1834) *				1											1
<i>Peponocranium ludicrum</i> (O.P.-CAMBRIDGE, 1861)					2										2
<i>Phlegra fasciata</i> (HAHN, 1826)	K	Godb	1										2		3
<i>Phrurolithus festivus</i> (C.L. KOCH, 1835)					6						3				9
<i>Pirata hygrophilus</i> THORELL, 1872			7	8	1		2	4	3		104	1			130
<i>Pirata latitans</i> (BLACKWALL, 1841)			65	4	1		5				17	1			93
<i>Pirata piraticus</i> (CLERCK, 1757)							1		1						2
<i>Pisaura mirabilis</i> (CLERCK, 1757)					1					1					2
<i>Pocadicnemis juncea</i> LOCKET & MILLIDGE, 1953			8		5			1							14
<i>Pocadicnemis pumila</i> (BLACKWALL, 1841)			1	1							8				10
<i>Porrhomma pygmaeum</i> (BLACKWALL, 1834)									1	1					2
<i>Prinerigone vagans</i> AUDOUIN, 1826					1	1	3	33	5		1				44
<i>Robertus lividus</i> (BLACKWALL, 1836)									1						1
<i>Saaristoa abnormis</i> (BLACKWALL, 1841)									1						1

Wetenschappelijke naam	R L	Hab	VL1		VL2		VL3		VL4		VL5		VL6		Tot
			2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	
<i>Stemonyphantes lineatus</i> (LINNAEUS, 1758) *														1	1
<i>Syedra gracilis</i> (MENGE, 1866)	B'		1												1
<i>Tegenaria agrestis</i> (WALCKENAER, 1802) *														1	1
<i>Tegenaria picta</i> SIMON, 1870											1		1		2
<i>Tenuiphantes menzei</i> (KULCZYNSKI, 1887) *								2							2
<i>Tenuiphantes tenuis</i> (BLACKWALL, 1852)				1				2	9	2	1	2	2	1	20
<i>Tiso vagans</i> (BLACKWALL, 1834)			1		1		2		1					1	6
<i>Trachyzelotes pedestris</i> (C.L. KOCH, 1837)	B	Godt	1	1	8	3		1					6	19	39
<i>Trochosa ruficollis</i> (DEGEER, 1778)							3								3
<i>Trochosa terricola</i> THORELL, 1856			46	9	26	10	10	8		6	6	3	7	11	142
<i>Troxochrus scabricollis</i> (WESTRING, 1851)													1		1
<i>Walckenaeria acuminata</i> BLACKWALL, 1833					1	2					3			1	7
<i>Walckenaeria antica</i> (WIDER, 1834)			2		2		1							1	6
<i>Walckenaeria atrolineata</i> (O.P. - CAMBRIDGE, 1878)			3		3						9		1		16
<i>Walckenaeria cuspidata</i> (BLACKWALL, 1833)											2				2
<i>Walckenaeria nudipalpis</i> (WESTRING, 1851)							1		1						2
<i>Xerolycosa miniata</i> (C.L. KOCH, 1834)	B	Godb											4		4
<i>Xerolycosa nemoralis</i> (WESTRING, 1861)	K	Fddv			1								17	8	26
<i>Xysticus cristatus</i> (CLERCK, 1757)			10	4	7	12	14	3		2	10	2	21	6	91
<i>Xysticus ferrugineus</i> MENGE, 1875	Z	N	9		24	1	47		1		6	3	25	1	117
<i>Xysticus kochi</i> THORELL, 1872 *						1									1
<i>Zelotes latreillei</i> (SIMON, 1878)			10	3	15	10	4	5		1			1	3	52
<i>Zelotes subterraneus</i> (C.L. KOCH, 1833)											2				2
<i>Zora spinimana</i> (SUNDEVALL, 1833)											1				1
Aantal exemplaren			932	219	371	187	627	170	326	57	567	122	341	177	4096
Aantal soorten			43	28	40	27	35	30	29	20	43	17	32	38	102
Aantal Rode-lijstsoorten			11	2	9	5	5	5	2	3	5	3	10	8	18

Legende: B=Bedreigd; K=Kwetsbaar; B'= Bedreigd maar mate waarin onbekend; Z=Zeldzaam; God : droog, oligotroof (voedselarm) grasland (+b : met plekken kale bodem; +t : met graspollen; d: met dwergstruiken; r: met plekken ruigere vegetatie; g: kortgegraasd; s: met zuidexpositie); Gow: nat, oligotroof (voedselarm) grasland; Fdd: droog loofbos (+d: met veel dood hout; v: randen); Fdmo: open, moerassig loofbos.

Tabel 2: Spinnen gevangen met hand- en sleepvangsten in Vloethemveld. De soorten die niet met bodemvallen zijn gevonden, zijn met een asterix * gemarkeerd.

Wetenschappelijke naam	HV1	HV2	VLSL1	VLSL2	VLSL3	VLSL4	Totaal
<i>Anelosimus vittatus</i> (C.L. KOCH, 1836) *			2	2			4
<i>Antistea elegans</i> (BLACKWALL, 1841) *					1		1
<i>Araneus sturmi</i> (HAHN, 1831) *					1		1
<i>Araniella cucurbitina</i> (CLERCK, 1757) *				4			4
<i>Bathyphantes nigrinus</i> (WESTRING, 1851) *					1		1
<i>Cercidia prominens</i> (WESTRING, 1851) *						1	1
<i>Cheiracanthium erraticum</i> (WALCKENAER, 1802)			2				2
<i>Clubiona pallidula</i> (CLERCK, 1757) *					1		1
<i>Dictyna arundinacea</i> (LINNAEUS, 1758) *			6	8			14
<i>Enoplognatha latimana</i> HIPPA & OKSALA, 1982 *						1	1
<i>Erigone dentipalpis</i> (WIDER, 1834)	1						1
<i>Heliophanus flavipes</i> (HAHN, 1832)			1				1
<i>Hylyphantes graminicola</i> (SUNDEVALL, 1829) *					1		1
<i>Larinioides cornutus</i> (CLERCK, 1757) *			2				2
<i>Linyphia hortensis</i> SUNDEVALL, 1829 *			1		1		2
<i>Mangora acalypha</i> (WALCKENAER, 1802) *			3				3
<i>Maso sundevalli</i> (WESTRING, 1851) *				1			1
<i>Meioneta saxatilis</i> (BLACKWALL, 1844)					1		1
<i>Metellina menzei</i> (BLACKWALL, 1869) *					5		5
<i>Microlinyphia pusilla</i> (SUNDEVALL, 1829)						7	7
<i>Neottiura bimaculata</i> (LINNAEUS, 1767) *			1				1
<i>Oedothorax retusus</i> (WESTRING, 1851)		1					1
<i>Philodromus aureolus</i> (CLERCK, 1757) *						1	1
<i>Philodromus cespitum</i> (WALCKENAER, 1802) *				1			1
<i>Pirata hygrophilus</i> THORELL, 1872			1		6		7
<i>Simitidion simile</i> (C.L. KOCH, 1836) *			1	2			3
<i>Tenuiphantes tenuis</i> (BLACKWALL, 1852)					1		1
<i>Tetragnatha extensa</i> (LINNAEUS, 1758) *			4	1		3	8
<i>Tetragnatha montana</i> SIMON, 1874 *			2	2			4
<i>Tetragnatha nigrata</i> LENDL, 1886 *				1		1	2
<i>Theridion pictum</i> (WALCKENAER, 1802) *				2			2
<i>Theridion sisypium</i> (CLERCK, 1757) *				2			2
<i>Walckenaeria cuspidata</i> (BLACKWALL, 1833)	1						1
<i>Xysticus cristatus</i> (CLERCK, 1757)				1			1
<i>Xysticus ulmi</i> (HAHN, 1832) *						1	1
<i>Zilla diodia</i> (WALCKENAER, 1802) *				1			1
Aantal exemplaren	2	1	26	28	19	15	91
Aantal soorten	2	1	12	13	10	7	36

Opmerkelijke veldwaarnemingen

Ludwig Jansen

Tenderlo 43, B-2490 Balen

Parazygiela montana die ik op 16/08/2009 ontdekte in Ovifat. Ze werd ieder jaar weer gevonden op de zelfde locatie, zowel mannetjes als vrouwtjes. Een gezonde populatie dus. Ik heb geen idee of ze verder dan deze ene locatie nog voorkomt in de streek omdat ze moeilijk op te sporen is. Naar mijn ervaring komt ze enkel voor onder menselijke constructies. Het spreekt vanzelf dat ik niet geneigd ben om s' avonds met de zaklamp de naburige woningen, hangaars ed. af te speuren.

Titanoeca quadriguttata: vond ik in grote getallen langs de oude spoorlijn (ravel) in de Oostkantons, van Robertville tot Küchelscheid. In Küchelscheid tot enkele tientallen op 100 meter.

Glyphesis servulus: Op 25/04/2014 mocht ik een volwassen vrouwtje van deze soort waarnemen in de buurt van Kalterherberg.

Minicia marginella: Zowel op 02/07/2013 als op 24/04/2014 was er een volwassen vrouwtje aanwezig te Sourbrodt.

Walckenaeria stylifrons: Op 26/09/2013 een volwassen vrouwtje te Sourbrodt. Volgens de verspreidingsatlas enkel gekend van de kust in België en dus nieuw voor de prov. Luik.

Nusoncus nasutus: Eveneens te Kalterherberg werd op 13/03/2014 een volwassen vrouwtje gevonden.

Saaristoa firma: Zowel op 30/09/2012 als op 26/09/2013 werden vrouwtjes waargenomen in een oude ijskelder te Ovifat.

Karita paludosa: Op 11/09/2013 werd een volwassen mannetje waargenomen te Geel.

Cryptachaea riparia: Vermeldenswaardig is het feit dat ik van deze soort een gezonde populatie in de tuin heb waarvan ik ieder jaar zowel de mannetjes als de vrouwtjes kan bewonderen.

Cinetata gradata: Twee volwassen vrouwtjes op 14/08/2013 te Ovifat.

Talavera petrensis: Na een eerste waarneming op 18/04/2009 op de Molse zandputten vond ik deze soort bij tientallen op 05 en 15/07/2013 in een actieve groeve in de gemeente Bütgenbach.

Mastigusa macrophthalma: Volwassen vrouwtje te Geel-Bel op 15/01/2012

Een straf verhaal: In 2012 besloot ik mijn voortuin te renoveren, ieder jaar weer droogde die zandheuvel uit en had ik zicht op een verschroeid (gazon?). Ik besloot alle struiken en een berk uit te graven en de gazon te plaggen waarna een neteldoek en gravel het geheel een toonbaar uitzicht zouden geven. Na het plaggen bleven de werkzaamheden een paar dagen liggen. Ik vond het na een tijdje gek dat ik hoopjes aarde ontdekte op die plaats die aan uitwerpselen van wormen deed denken op die droge zandgrond. Na het uitgraven van enkele hoopjes bleek al snel dat ik te maken had met Atypus affinis!!!! De uitgegraven wortels van de struiken bleven een aantal dagen in de kruiwagen liggen en ook daar vond ik volwassen vrouwtjes onder samen met de kousen. Gek dat ik met een kolonie van meer dan 100 stuks nooit een mannetje heb zien lopen?? Nader speurwerk bracht aan het licht dat niet enkel voor mijn huis Atypus affinis huisde maar ook achter in mijn tuin. De klap op de vuurpijl was wel dat ik in mijn gepromoveerde garage (betonnen kok met verbrokkelde vloer) achter in de tuin ook een vijftiental kousen vond sommigen

tot zes meter binnen. In de voortuin is de populatie verloren gegaan maar het fenomeen in de garage is nog steeds te bewonderen.

De foto's van de hierboven geciteerde en nog meer spinnen en hun genitalia zijn te bekijken op mijn website: <http://ludwig.piwigo.com> alsook op <http://waarnemingen.be>

Figuur 1: *Cryptachaea riparia*, mannetje.

Arachnologische publikaties van de hand van Belgische arachnologen Travaux publiés par les arachnologues belges

Aanvulling op Baert (2012)

SPINNEN VAN BELGIË

Werken gepubliceerd voor 2012 / Travaux publiés avant 2012

- BOSMANS, R., HENDRICKX, F. & VAN KEER, K., 2010. In: HOOGEWIJS, M. (Ed.). Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid (2010): Provinciale Prioritaire Soorten Provincie Antwerpen. Spinnen, pp. 65-74.
- DE BAKKER, D. & DEKONINCK, W., 2001. Ongewervelden in het Rodebos: een opmerkelijke spinnen (Araneae)- en mierenfauna (Hymenoptera: Formicidae). *Brakona jaarboek 2001*: 38-51.
- LAMBRECHTS, J., 1999. Een populatie Slikwolfspinnen (*Pardosa agrestis*) aan de bezinkingsputten van Tienen. *Nieuwsbrief Belgische Arachnologische Vereniging*, 14 (1): 14-16
- LAMBRECHTS, J., 2002. Nog een zuidelijke soort in opmars: de Tijgerspin. *Jaarboek Natuurstudie 2001*: 70-75. Natuurpunt Oost-Brabant vzw.
- LAMBRECHTS, J., & JANSSEN, M., 2003. De spinnenfauna van het Vlaams natuurreservaat 'Vallei van de Drie Beken': van droge duinen tot venige valleibodem. *Nieuwsbrief Belgische Arachnologische Vereniging*, 18 (2-3): 37-65.
- LAMBRECHTS, J., & JANSSEN, M., 2003. Monitoring van de ecotunnel: 55 spinnensoorten passeren onder de snelweg E314. *Nieuwsbrief Belgische Arachnologische Vereniging*, 18 (2-3): 70-77.
- RADERMECKER, A., 2003. Araignées des paises de la Réserve Naturelle Domaniale des Hautes Fagnes (Brackvenn). *Hautes Fagnes*, 2 : 49-51.

Werken gepubliceerd in 2012 / Travaux publiés en 2012

- ALDERWEIRELDT, M., VAN KEER, J. & the WID, 2012. Research on the spider fauna of the valley of the Dender river (East Flanders, Belgium). Part 3. Osbroek Aalst. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 22-26.
- BAERT, L., 2012. An interesting symmetric palpal teratology in *Trochosa rucicola* (de Geer, 1778). *Bulletin of the British Arachnological Society*, 15(7): 222-223.
- BAERT, L. & KEKENBOSCH, R., 2012. *Oreonetides quadridentatus* (Wunderlich, 1972) (Araneae : Linyphiidae, Linyphiinae), espèce nouvelle pour l'aranéofaune belge. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 43-46.
- BONTE, D., 2012. Spiders as a model in dispersal ecology. (In: Clobert, J., Baguette, M., Benton, T. & Bullock, J.) *Dispersal and Spatial Evolutionary Ecology*, Oxford University press: XXVII-XXX.
- BONTE, D. & SAASTAMINEN, M., 2012. Dispersal syndromes in spiders and butterflies. (In: Clobert, J., Baguette, M., Benton, T. & Bullock, J.) *Dispersal and Spatial Evolutionary Ecology*, Oxford University press: 161-170.
- DE BAKKER, D., VERSTEIRT, V. & BAERT, L., 2012. Patience rewarded: the presence in Belgium of *Coelotes atropos* (Walckenaer, 1830) (Araneae: Agelenidae) finally confirmed... *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 27-30.
- KEKENBOSCH, R., 2012. Une nouvelle capture de *Pseudomaro aenigmaticus* Denis, 1966 (Araneae Linyphiidae) en Belgique. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 37-39.
- KEKENBOSCH, R., 2012. L'aranéofaune de la Région de Bruxelles-capitale. Quatrième partie : le site du Moensberg à Uccle. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 93-99.
- KEKENBOSCH, R. & OGER, P., 2012. Nouvelles captures de *Sauron rayi* Simon, 1881 (Araneae, Linyphiidae) en Belgique. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 100-102.

- KEKENBOSCH, R. & VAN NIEUWENHOVE, C., 2012. Rapport de l'excursion d'Arabel dans le camp militaire Roi Albert Ier à Marche-en-Famenne le 4 juin 2011. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 31-36.
- KEKENBOSCH, R. & VAN NIEUWENHOVE, C., 2012. Contribution à la connaissance de l'aranéofaune du Parc Naturel Viroin-Hermeton. Sixième partie : les abords d'un champ cultivé situé à Nismes (Viroinval). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(2): 86-92.
- LAMBEETS, K., ALDERWEIRELDT, M., DEDEYNE, A. & MAELFAIT, J.-P., 2012. De arachnofauna van alluviale graslanden langsheen de Bovenschelde: gemeenschappen na habitatsherstel en suggesties voor beheer. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(2): 63-85.
- LAMBRECHTS, J., DE KONINCK, H. & JACOBS, M., 2012. De spinnenfauna van het militair domein klein Schietveld te Brasschaat, Kapellen en Kalmthout (provincie Antwerpen). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 107-130.
- LAMBRECHTS, J., JANSSEN, M. & JACOBS, M., 2012. Een zeer rijke spinnenfauna op een heideterrein in de nucleaire zone te Dessel (provincie Antwerpen). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 27(1): 1-21.
- MESTRE-ARIAS, L. & BONTE, D., 2012. Food stress during juvenile and maternal development shapes natal and breeding dispersal in a spider. *Behavioral Ecology*, 23: 759-764.
- PÉTILLON, J., DECAE, A., DERUYTER, D., RENAULT, D. & BONTE, D., 2012. Habitat use, but not dispersal limitation, as the mechanism behind the aggregated population structure of the mygalomorph species *Atypus affinis*. *Animal Biology*, 62: 181-192.
- PLETINCK, R., 2012. Waargenomen spinnen 2011. *Atalanta*: 28-32.
- VANDEGEHUCHTE, M., DE LA PEÑA, E., BREYNE, P. & BONTE, D., 2012. Non-local genotypes of a resident grass species reduce invertebrate species richness. *Insect Conservation and Diversity*, 5: 453-460.

Werken gepubliceerd in 2013 / Travaux publiés en 2013

- BAERT, L. & DETHIER, M., 2013. Les araignées des terrils charbonniers de la Région Wallonne. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 9-21.
- BONTE, D., LAMBEETS, K. & VANDEGEHUCHTE, M., 2013. Spinnen in een ruimtelijke en evolutionaire context van natuurbeheer. *De Levende Natuur*, 114(5): 173-176.
- BOSSELAERS, J., 2013. An alien in the grapes: a potentially aggressive African spider imported into Belgium. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 22-28.
- DE SMEDT, P., VAN KEER, J., VAN KEER, K. & LAMBEETS, K., 2013. The arachnofauna of Bos van Aa (Zemst, Vlaams-Brabant, Belgium): Comparison between two faunistic studies, 25 years apart. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 109-124.
- JANSSEN, M., 2013. Over enkele zeldzame spinnen in Vlaanderen en België. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 29-31.
- KEKENBOSCH, R. & BAERT, L., 2013. Découverte d'*Erigone dentosa* (O.P.-Cambridge, 1894) (Araneae : Linyphiidae, Erigoninae) en Belgique. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 32-34.
- KEKENBOSCH, R. & SEGERS, B., 2013. A propos de la présence d'*Atypus affinis* Eichwald, 1830 (Araneae, Atypidae) dans la Région bruxelloise. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 35-39.
- KEKENBOSCH, R. & VAN NIEUWENHOVE, C., 2013. L'aranéofaune de la Région de Bruxelles-Capitale. Cinquième partie : le cimetière de Verrewinckel à Uccle. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 40-69.
- LAMBRECHTS, J., DE KONINCK, H. & JACOBS, M., 2013. Grensoverschrijdend onderzoek naar spinnen (Araneae) in de omgeving van het ecoduct Kempengrens. *SPINED*, 29: 3-18.
- LAMBRECHTS, J., JANSSEN, M. & JACOBS, M., 2013. Onderzoek naar de spinnenfauna van het Vinne te Zoutleeuw (provincie Vlaams-Brabant) in functie van de opmaak van het beheerplan. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 70-86.

- LAMBRECHTS, J., JANSSEN, M. & STASSEN, E., 2013. Onderzoek naar de spinnenfauna van bosreservaten in Voeren (Limburg). Deel 2: Veursbos, Teuvenenberg en Broekbos. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(3): 141-176.
- LAMBEETS, K., DE KONINCK, H. & HENDRICKX, F., 2013. De spinnenfauna van 'Nieuw Natuur' in de Waaslandhaven (linkeroever, Antwerpen): een faunistisch overzicht. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 87-108.
- MARTENS, C., MORTELMANS, J., POLLET, M., BEUK, P., DEKONINCK, W., DE BLAUWE, H., KEKENBOSCH, R., PEETERS, K., VANDEVOORDE, B. & VERSIGGHEL, J., 2013. Resultaten van een Malaisevalcampagne langs een brakke sloot in de Jeronimuspolder (Sint Laureins, Oost Vlaanderen, België). *Bulletin van het Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie*, 149(2): 117-130.
- PLETINCK, R., 2013. Waargenomen spinnen 2012 (juli tot december). *Atalanta* vzw. 2013: 15-17.
- PLETINCK, R., 2013. Even voorstellen: de vierspitsspinneneter. *Atalanta* vzw. 2013: 17-18.
- VANUYTVEN, H., 2013. The electric pooter or aspirator. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28(1,2): 125-126.

SPINNEN UIT HET BUITENLAND

- DE KONINCK, H., 2009. *Enoplognatha oelandica* (Thorell, 1875), een nieuwe spinnensoort voor Nederland. *Nieuwsbrief SPINED*, 26: 3-4.

Werken gepubliceerd in 2013 / Travaux publiés en 2013

- BAERT, L., 2013. The Thomisidae and Philodromidae (Arachnida: Araneae) of the Galápagos Islands (Ecuador). *European Journal of Taxonomy* 43: 1-23. <http://dx.doi.org/10.5852/ejt.2013.43>
- BAERT, L., 2013. Description of several unknown Galápagos male and female spiders. *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie*, 149(1): 64-73.
- BAERT, L., 2013. Summary of our present knowledge of the spider communities of the Galápagos archipelago. First analysis of the spider communities of the islands Santa Cruz and Isabela. *Belgian Journal of Zoology*, 143(Supplement): 159-185.
- BAERT, L., 2013. New spider species (Araneae) from the Galápagos islands (Ecuador). *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie*, 149(3): 263-271.
- BOSMANS, R., 2013. On the Gnaphosid and Lycosid spiders described by L. Giltay from the Balkans (Araneae: Gnaphosidae, Lycosidae). *Bulletin van het Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie*, 149(2): 179-184.
- BOSMANS, R., VAN KEER, J., RUSSEL-SMITH, A., KRONESTEDT, T., ALDERWEIRELDT, M., BOSSELAERS, J. & DE KONINCK, H., 2013. Spiders of Crete (Araneae). A catalogue of all currently known species from the Greek island of Crete. *Arachnological contributions*, 28 (suppl.): 1-147.
- BOSSELAERS, J. & JOCQUÉ, R., 2013. Studies in Liocranidae (Araneae): a new afrotropical genus featuring a synapomorphy for the Cybaeodinae. *European Journal of Taxonomy*, 40: 1-49. <http://dx.doi.org/10.5852/ejt.2013.40>.
- CRESPO, C. L., BOSMANS, R., CARDOSO, P. & BORGES, P. A. V., 2013. On the endemic spider species of the genus *Savigniorhipis* Wunderlich, 1992 (Araneae: Linyphiidae) in the Azores (Portugal), with description of a new species. *Zootaxa*, 3745(3): 330-342.
- DE BUSSCHERE, C. & HENDRICKX, F., 2013. Does behavioral isolation prevent interspecific mating within a parallel ecotypic wolf spider radiation from the Galápagos? *The Journal of Arachnology*, 41: 25-30.
- HADDAD, C. R. & BOSMANS, R., 2013. Synonymy of the North African spider genus *Castanilla* Caporiacco, 1936 with *Micaria* Westring, 1851 (Araneae: Gnaphosidae). *Zootaxa*, 3734(3): 397-399.
- JOCQUÉ, R., 2013. *Cyrioctea* (Araneae, Zodariidae) in Africa: temperate Gondwanaland relict, recent radiation, or both? *European Journal of Taxonomy*, 47: 1-12.
- JOCQUÉ, R. & MICHIELS, J.-P., 2013. Two remarkable spider teratologies (Araneae). *Newsletter of the British arachnological Society*, 127: 12-13.

JOCQUÉ, R., ALDERWEIRELDT, M. & DIPPENAAR-SCHOEMAN, A., 2013. Biodiversity, an African perspective. *In*: Penney D. *Spider research in the 21st century*: 18-57. Siri Scientific press.

ANDERE SPINACHTIGEN

HANSSENS, B., 2013. Reuzen op het kerkhof, *Leiobunum* sp. A (Reuzenhooiwagen). *Passer*, 1: 10-11.

HENDERICKX, H., PERKOVSKY, E.E., VAN HOOREBEKE, L. & BOONE, M., 2013. The first pseudogarypid in Rovno amber (Ukraine) (Pseudoscorpiones: Pseudogarypidae). *Phegea*, 41(4): 90-92.

Gecompileerd door Léon Baert.

Verslag van de 98e Vergadering van ARABEL (Algemene Vergadering) , van zaterdag 25 januari 2014 om 14.30u in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

Aanwezig: Mark Alderweireldt, Léon Baert, Rop Bosmans, Pallieter De Smedt, Arthur Decae, Ludwig Jansen, Marc Janssen, Ruben Mistiaen, Pierre Oger, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Lutgarde Van Nieuwenhuyse, Alberto Chiarle (gastspreker).

Verontschuldigd: Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Wouter Dekoninck, Frederik Hendrickx, Arnaud Henrard, Rudy Jocqué, Kevin Lambeets, Gilbert Loos, Eddy Moons.

De Voorzitter opent de vergadering.

Hij meldt het ontslag van de secretaris Robert Kekenbosch als lid van de vereniging.

Hij leest de brief hem toegestuurd door Kevin Lambeets waarin hij uitlegt waarom hij de vergadering niet wilt bijwonen.

Hij meldt dat Rudy Jocqué vanaf dit jaar de functie van secretaris op zich neemt voor de resterende periode van 3 jaar.

Verslag van de secretaris:

Geen (afwezig jegens ontslagname).

Verslag van de penningmeester:

Inkomsten

• Saldo 01/JAN/13		+ 3131,59 €
• Lidgelden		+ 1291,96 €
• Steungeld TEREK UGent		+ 100,00 €
• Intresten Rekening		+ 1,14 €
• Betaling foto's "Persgroep Publishing"		+ 102,00 €
• Verkoop binoculair van Herman aan Pallieter Desmet		+ 700,00 €
TOTAAL		+ 2195,10 €

Uitgaven/Dépenses

• Drukken Nieuwsbrief		- 756,00 €
• Verzenden Nieuwsbrief		- 275,06 €
• Nieuw Bestuur (publicatie Staatsblad)		- 243,94 €
• Bankkosten		- 31,20 €
• Verzekering Ethias		- 71,01 €
• Betaling cadeau Arnaud		- 82,00 €
• Treintickets Robert Ruisbroek-Gent-Ruisbroek		- 18,80 €
• Portkosten		- 0,67 €
TOTAAL		- 1478,68 €
RESULTAAT (Saldo 01/JAN/2014)		+ 3868,01 €

Betalende leden:

2012	2013	2014
67	69	3

- 5 nieuwe leden
- 10 leden niet betaald voor 2013

Verslag van de bibliothecaris:

Alle overdrukjes werden alfabetisch gerangschikt, alsook per auteur per jaar.

Verslag van de databankbeheerder:

1) het Digitalisatieproject is eindelijk officieel gestart sinds september 2013 (i.e. de budgetten zijn eindelijk beschikbaar). Het nieuwe project omtrent de digitalisatie van de data is momenteel lopende. De voorgaande versie van de databank werd intussen op fouten gecontroleerd, en meer dan 1000 fouten in de staalnamelocaliteiten werden automatisch opgespoord en manueel verbeterd. Een vrij groot deel van deze fouten was een verkeerde conversie van UTM1x1 naar UTM5x5 door Herman De Koninck. Deze correcties worden intussen aangepast.

Een jobstudent is intussen de databank verder aan het aanvullen met nieuwe data. Hierbij zou systematisch de gegevens uit de nieuwsbrief ingevoerd worden (van meest recente nr oudere nummers).

2) De reden waarom er niet op de databank verder gewerkt kon worden komt doordat de financiering van het project bijna 2 jaar op zich liet wachten.

3) De databank werd intensief gebruikt voor het opstellen van een lijst van prioritaire soorten in Oost-Vlaanderen in onderaanneming van het INBO (opdrachtgever provincie Oost-Vlaanderen). De lijst is inmiddels afgewerkt en eindrapport het rapport zo goed als afgerond. Arabel ontving hiervoor €1000.

Voordracht door gastspreker Alberto Chiarle (Universiteit van Turijn).

Fylogenie en de taxonomie in relatie tot het baltsgedrag van het genus *Pardosa* (Lycosidae) in Europa.

Varia

- Ruben Mistiaen is bereid de bibliotheek te digitaliseren.
- Pierre Oger stelt voor om in het vervolg de Nieuwsbrief als PDF naar de leden door te sturen, hetgeen de drukkosten enorm zal verlagen.

Rapport de la 98ème réunion d'ARABEL (Assemblée Générale) tenue le samedi 25 janvier 2014 à 14h30 à l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique

Présent(e)s: Mark Alderweireldt, Léon Baert, Rop Bosmans, Pallieter De Smedt, Arthur Decae, Ludwig Jansen, Marc Janssen, Ruben Mistiaen, Pierre Oger, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Lutgarde Van Nieuwenhuyse, Alberto Chiarle (invité).

Excusés: Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Wouter Dekoninck, Frederik Hendrickx, Arnaud Henrard, Rudy Jocqué, Kevin Lambeets, Gilbert Loos, Eddy Moons.

Le président ouvre la réunion

Il annonce la démission du secrétaire Robert Kekenbosch en tant que membre de la Société.

Il lit la lettre envoyée par Kevin Lambeets dans laquelle il explique pourquoi il ne veut pas assister à l'Assemblée Générale.

Il annonce que Rudy Jocqué prend la fonction de secrétaire pour les trois années à suivre.

Rapport du secrétaire :

Aucun (absent à cause de démission).

Rapport du trésorier :

Recettes

• Solde 01/JAN/13		+ 3131,59 €
• Cotisations		+ 1291,96 €
• Soutien TEREK UGent		+ 100,00 €
• Intérêts du compte		+ 1,14 €
• Paiement photos « Persgroep Publishing »		+ 102,00 €
• vente binoculaire de Herman à Pallieter Desmet		+ 700,00 €
TOTAL		+ 2195,10 €

Dépenses

• Impression Feuille de Contact		- 756,00 €
• Envoi Feuille de Contact		- 275,06 €
• Nouveau Bureau (publication au moniteur)		- 243,94 €
• Frais bancaires		- 31,20 €
• Assurance Ethias		- 71,01 €
• Cadeau Arnaud		- 82,00 €
• Tickets de train pour Robert Ruisbroek-Gent-Ruisbroek		- 18,80 €
• Frais postaux		- 0,67 €
TOTAL		- 1478,68 €
RESULTAT (Solde 01/JAN/2014)		+ 3868,01 €

Membres payants :

2012	2013	2014
67	69	3

- 5 nouveaux membres
- 10 membres non payants pour 2013

Rapport du bibliothécaire :

Tous les tirés-à-parts ont été classés alphabétiquement, et par année.

Rapport de l'administrateur de la banque de données :

1) Le projet de digitalisation des données a enfin officiellement débuté en septembre 2013 (i.e. les budgets sont accessibles). La version précédente de la banque de données a été contrôlée et plus de 1000 erreurs de localités d'échantillonnages ont été manuellement tracées et corrigées. La plupart des erreurs étaient une mauvaise conversion de UTM1x1 vers UTM5x5 par Herman De Koninck. Un « jobstudent » est momentanément occupé à compléter la banque de données avec de nouvelles données. Les données publiées dans la Feuille de Contact (des plus récentes vers les plus anciennes) sont systématiquement reprises dans la banque de données.

2) La raison de ce retard est dû au fait que le financement du projet s'est fait attendre pendant 2 ans

3) La banque de données a été utilisée intensivement pour dresser une liste des espèces prioritaires pour la Flandre Orientale avec comme sous-traitant l'INBO (mandataire province Flandre Orientale). La liste est rédigée et le rapport final quasi terminé. Ce mandat a rapporté €1000 à Arabel.

Conférence de l'invité Alberto Chiarle (Université de Turin)

La phylogénie et la taxonomie en relation avec la danse nuptiale dans le genre *Pardosa* (Lycosidae) en Europe.

Varia

- Ruben Mistiaen se porte candidat pour digitaliser la bibliothèque.
- Pierre Oger propose d'envoyer, dans le futur la Feuille de Contact en PDF aux membres, ce qui va réduire énormément les coûts d'impression.

Verslag van de 99e Vergadering van ARABEL van zaterdag 26 april 2014 om 14.30u in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

Aanwezig: Léon Baert, Rop Bosmans, Domir De Bakker, Wouter Fannes, Frederik Hendrickx, Ludwig Jansen, Marc Janssen, Rudy Jocqué, Pierre Oger, Johan Vandenabeele, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Nicky Wybouw

Verontschuldigd: Alderweireldt Mark, Bosselaers Jan, De Smedt Pallieter, Henrard Arnaud, Lambeets Kevin, Mistiaen Ruben, Moons Eddy, Van Helsdingen Peter, Van Nieuwenhuysen Lut.

De voorzitter opent de vergadering met enige vertraging om 14.50.

1. Frederik Hendrickx geeft een stand van zaken omtrent de databank van Belgische spinnen. Het komt er op neer dat sedert de besloten vergadering in 2010, nog nauwelijks vooruitgang is geboekt. Het belangrijkste probleem is het formaat van de aangeleverde gegevens (in EXCEL) dat niet compatibel is met de structuur van de databank (in ACCESS). Voornamelijk verkeerde namen en foute codes zijn de meest courante euvels.

Er werd nochtans een handleiding en een template voorzien voor medewerkers op aanvraag te verkrijgen bij D. De Bakker. Die is echter nog niet on-line en er zal zo snel mogelijk werk gemaakt worden om die op de website van ARABEL te plaatsen.

Een probleem voor de bezoldigde medewerkers is de snelle veranderingen in de nomenclatuur. Het is dikwijls nodig de Platnick-catalogus uit te pluizen om te achterhalen wat de in de databank gebruikte naam is (niet altijd de meeste recente).

De kritiek die recentelijk werd uitgebracht op de werking wordt weerlegd.

Voor het ogenblik zijn 298000 records ingebracht. Verspreidingskaartjes zijn te zien op de GBIF website (<http://www.gbif.org/species>). De kleur van de punten op de kaartjes is wel ongelukkig gekozen (bleekgeel op witte achtergrond)

Actie te ondernemen: de handleiding en template voor het aanleveren van gegevens wordt eerstdaags op de website gezet.

2. Rudy Jocqué stelt zich voor als de nieuwe secretaris. Hij bedankt de vorige secretaris en betreurt dat deze het excellente werk niet zal voortzetten. De secretaris stelt voor om de adressen in de e-mails naar ARABEL-leden niet langer te verbergen (in Bcc) maar zichtbaar te laten in de mails. Een en ander past in een 'dynamisering' van de vereniging. Meer regelmatig contact met alle leden en tussen de leden onderling zou de dynamiek van ARABEL ten goede komen.

Actie te ondernemen: regelmatige contacten met ARABEL-leden onderhouden

3. De secretaris stelt voor om een project te lanceren ivm met 'huisspinnen' met als principe dat alle medewerkers ook als co-auteurs zouden fungeren. Er doen zeer veel geruchten de ronde over huisspinnen maar noch over de soorten, noch over hun aantallen en hun verspreiding is veel geweten. Over de invloed van het type huis, de ligging, de ouderdom enz. is al helemaal niets gekend. In een eerste fase zou aan alle leden gevraagd worden een lijstje op te stellen van de spinnen die ze al in huis hebben aangetroffen. Rop Bosmans stelt voor om in een tweede fase aan alle leden te vragen om gedurende een jaar de spinnen in hun huis te inventariseren wat een goede aanpak lijkt.

Actie te ondernemen: Rudy Jocqué schrijft een projectvoorstel en legt het voor aan een selectie van leden alvorens het aan alle leden door te sturen.

4. Varia

Léon Baert:

- In 2014 worden slechts twee nieuwsbrieven gedrukt omdat er onvoldoende kopij is voor de tweede. Twee en drie worden samen uitgegeven.

- Een voorstel om voortaan aan de leden de mogelijkheid te geven om te opteren voor een elektronische nieuwsbrief wordt bediscussieerd. Over het algemeen wordt dit voorstel positief onthaald. Er is geen consensus over het feit of er dan ook een vermindering van het lidgeld mee gepaard moet gaan. Indien dat niet het geval is moet volgens Koen Van Keer aan de leden worden meegedeeld waarom dat niet zo is en wat er met het overschot zal gebeuren.

Een voorstel om alle vorige Nieuwsbrieven op de website te zetten vindt algemene bijval.

- In een plantenkwekerij in Bergen werden levende, volwassen exemplaren van *Macrothele calpeiana* gevonden. Deze zijn blijkbaar met olijfbomen ingevoerd uit Andalusië waar de soort vrij algemeen is. A. Decae weet dat deze soort zelfs als een cultuurvolger kan beschouwd worden.

Koen Van Keer:

Is van oordeel dat de inbreng van het bestuur van ARABEL te wensen overlaat. Meer frequent samenkomen zou de werking van de vereniging ten goede komen.

Rop Bosmans:

- De *Haplodrassus* die door Mark Janssen op een steenberg werd gevonden blijkt tot een nieuwe soort te behoren die wijd verspreid is in het mediterrane gebied.

- Voor verschillende Vlaamse provincies bestaat een lijst van prioritaire soorten waaronder enkele spinnen. Rop vindt dat deze informatie die hier door Frederik werd aangebracht, naar alle leden moet worden verstuurd (zie PS).

Johan Van Keer:

Deponeert de types van *Theridion asopi* n. sp. Vanuytven, 2014 waarvan de beschrijving zal verschijnen in de volgende aflevering van 'Arachnology' (voorheen BAS-bulletin)

Mark Janssen:

De soortenlijst van Belgische spinnen moet geactualiseerd worden. Uit de discussie blijkt dat er een zeker ongenoegen bestaat over de manier waarop met nomenclatuur wordt omgesprongen door sommige auteurs (onnodig splitsen van genera, onoordeelkundige transfer van soorten; vb. *Tegenaria silvestris* in 2011 naar *Malthonica* en in 2013 terug naar *Tegenaria*! *Praestigia duffeyi* naar *Baryphyma* en dan weer naar *Praestigia*)

Pierre Oger:

Excursies waren de laatste jaren geconcentreerd in Wallonië. Er wordt dringend gevraagd een voorstel te doen voor een excursie in Vlaanderen. De leden zullen gevraagd worden suggesties te doen.

Domir De Bakker:

De referentielijsten van de Belgische arachnologische publicaties zijn verouderd en moet dringend geactualiseerd worden.

Frederik Hendrickx:

Vraagt aan Koen Van Keer hoe het gesteld is met de *Eresus*-populatie(s). De bronpopulatie blijkt nog steeds in goeden doen. Over de getransfereerde populatie kan voorlopig niet meer worden gezegd dan dat er webbouw wordt vastgesteld.

De vergadering wordt gesloten om 17.30.

Rapport de la 99ème réunion d'ARABEL tenue le samedi 26 avril 2014 à 14h30 à l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique

Présents : Léon Baert, Rop Bosmans, Domir De Bakker, Wouter Fannes, Frederik Hendrickx, Ludwig Jansen, Marc Janssen, Rudy Jocqué, Pierre Oger, Johan Vandenabeele, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Nicky Wybouw

Excusé(s): Alderweireldt Mark, Bosselaers Jan, De Smedt Pallieter, Henrard Arnaud, Lambeets Kevin, Mistiaen Ruben, Moons Eddy, Van Helsdingen Peter, Van Nieuwenhuysen Lut.

Le président ouvre la réunion avec un certain retard à 14h50.

1. Frederik Hendrickx présente l'état d'avancement concernant la banque de données des araignées de Belgique. Pour le moment elle contient 298000 fiches. Les cartes de distribution sont consultables sur le site-web de GBIF (<http://www.gbif.org/species>). Il est fait remarquer que la couleur des points y est mal choisie (jaune pâle sur fond blanc).

En ce qui concerne les données mises à la disposition des membres, il s'avère que peu de choses ont bougé depuis la réunion en petit comité en 2010. Le format utilisé est le problème principal. Les données soumises (EXCEL) ne sont souvent pas compatibles avec la structure de la banque (ACCESS). Surtout les faux noms et les codes fautifs sont les défauts principaux. Un manuel et un modèle sont pourtant disponibles sur simple demande chez Domir De Bakker. Ces éléments ne sont pas encore disponibles 'on-line' mais vont être mis sur le site web d'ARABEL sous peu. Un problème pour les collaborateurs payés est le changement fréquent des noms scientifiques (voir plus bas). Il est souvent nécessaire de dépouiller le catalogue Platnick afin de retrouver le nom utilisé dans la banque (pas toujours le plus récent).

Les critiques émises sur l'utilisation et la mise en œuvre de la banque sont réfutées.

Action à prendre : mettre le manuel et le modèle sur le site web ARABEL.

2. Rudy Jocqué se présente comme nouveau secrétaire d'ARABEL. Il remercie le secrétaire précédent et regrette que ce dernier ne continue pas son excellent travail.

Il propose dorénavant de rendre visibles les adresses des membres dans les e-mails de la société et de ne plus les cacher (en Bcc). Une des mesures qui devraient dynamiser la société. Elle facilitera le contact entre les membres, ce qui créera une nouvelle dynamique.

Action à prendre : contacter régulièrement les membres.

3. Le secrétaire propose un projet concernant les 'araignées des maisons', en partant du principe que tous les collaborateurs seront aussi co-auteurs. Beaucoup de rumeurs circulent sur les araignées des maisons mais ni les espèces, ni la densité ou leur distribution sont bien connues. L'influence du type de maison, de son âge et de sa situation sur les araignées est tout à fait inconnue. Dans une première phase, tous les membres seront sollicités pour envoyer une liste des araignées qu'ils ont déjà rencontrées dans la maison. Rop Bosmans propose une deuxième phase d'une année, durant laquelle les membres inventorieront les araignées dans leur habitation. Ce qui est approuvé.

Action à prendre : Rudy Jocqué formule une proposition de projet et la soumettra à une sélection des membres avant de la faire parvenir à tous les membres.

4. Varia

Léon Baert:

- En 2014, seulement deux Feuilles de contact seront imprimées par manque de contributions. Le numéro deux et le trois seront liés.
- Une proposition sur la possibilité de recevoir les Feuilles de contact par voie électronique (pdf) ou sur papier est discutée et adoptée. Il n'y a pourtant pas de consensus sur le fait de diminuer alors la contribution annuelle. Si ce n'est pas le cas, Koen Van Keer estime qu'on doit le justifier aux membres et leur faire savoir à quoi sera destiné le surplus. La proposition de mettre toutes les Feuilles de contact sur le site web est acceptée avec enthousiasme.
- Dans un élevage de plantes à Mons, plusieurs exemplaires adultes de *Macrothele calpeiana* ont été trouvés. Ceux-ci ont vraisemblablement été importés à partir de l'Andalousie avec des oliviers. A. Decae nous informe du fait que cette araignée peut être considérée comme anthropophile.

Koen Van Keer:

Il est d'avis que la contribution du bureau d'ARABEL est insuffisante. Des réunions plus fréquentes du bureau seraient un profit de la société.

Rop Bosmans :

- Le spécimen d'*Haplodrassus* trouvé par Mark Janssen sur un terril s'avère appartenir à une nouvelle espèce qui présente une large répartition dans la région méditerranéenne.
- Plusieurs provinces flamandes disposent d'une liste d'espèces prioritaires. Rop est d'avis que cette information qui est rendue visible ici par Frederik, doit être communiquée aux membres (voir PS).

Johan Van Keer:

Dépose les types de *Theridion asopi* n. sp. Vanuytven, dont la description paraîtra dans le fascicule suivant de 'Arachnology' (auparavant BAS-bulletin)

Mark Janssen:

La liste des espèces des araignées belges doit être actualisée. Dans la discussion qui suit, on ressent un certain mécontentement concernant la manière dont la nomenclature est appliquée : 'splitter' des genres sans nécessité claire, transférer des espèces sur bases superficielles (p.e. *Tegenaria silvestris* en 2011 vers *Malthonica* et retour vers *Tegenaria* en 2013! *Praestigia duffeyi* vers *Baryphyma* en 1997 et retour vers *Praestigia* en 2008)

Pierre Oger :

Les excursions furent concentrées en Wallonie pendant les dernières années ; il serait souhaitable d'en faire en Flandres. On demandera aux membres de formuler des propositions.

Domir De Bakker :

Les listes de références bibliographiques sur le site web doivent être actualisées.

Frederik Hendrickx :

Demande à Koen Van Keer où en est la situation des populations *Eresus*. La population originaire paraît encore en bon état. Il n'y a pas encore de détails disponibles sur la population transplantée, à part le fait que la construction de toiles a été constatée.

La réunion est clôturée à 17h30.

R. Jocqué

Secretaris - Secrétaire

PS

Prioritaire soorten in Vlaamse provincies – Espèces prioritaires dans certaines provinces flamandes

http://www.vlaamsbrabant.be/binaries/brakona-PPSlijst-spinnen_tcm5-27747.pdf

http://www.provincieantwerpen.be/binaries/Spinnen_PPS-rapport_tcm7-99463.pdf

<http://www.inbo.be/files/bibliotheek/79/254779.pdf>

Huisspinnen-project ARABEL

Achtergrond

Over huisspinnen doen heel wat verhalen de ronde. Volgens sommige bronnen zou een 'gezond' huis tientallen spinnen herbergen. Maar of dat klopt weten we niet echt. Ook over welke spinnen echt frequent voorkomen in huizen hebben we geen idee alhoewel we wel vrij goed op de hoogte zijn van welke soorten als 'huisspinnen' kunnen bestempeld worden. Over de invloed van het type huis, zijn ligging, zijn ouderdom enz. is al helemaal niets gekend en dat geldt ook over de voorkeur van spinnen binnen huizen. Prefereren ze kelders, zolders of moeten ze het hebben van andere ruimtes?

Het huisspinnen-project wil aan dit gebrek aan kennis verhelpen onder meer omdat uit bepaalde initiatieven (vb. ikhebeenvraag www.ikhebeenvraag.be) blijkt dat vragen over huisspinnen schering en inslag zijn en dat er dus echt een tekort is aan informatie daarover.

Motivatie

Een wetenschappelijke vereniging als ARABEL lijkt ons een ideale groep om een dergelijk project aan te vatten. De waarnemingen van hopelijk enkele tientallen waarnemers kunnen voldoende gegevens opleveren om in een eerste fase toereikende informatie te vergaren en statistisch te verwerken. De waarnemingen vereisen geen extra verplaatsingen wat een enorm voordeel is en motivatie in de hand kan werken. Daarenboven gaan we uit van het principe dat alle medewerkers ook co-auteurs zullen zijn als de resultaten worden gepubliceerd.

Indien de aanpak zoals hieronder beschreven, vruchten afwerpt, zal getracht worden het project uit te breiden naar andere Europese spinnenverenigingen en waarom niet er een wereldwijd project van te maken want huizen worden in alle werelddelen bewoond door spinnen en potentiële arachnologen.

Methode

Wat is een 'huis'?

Het is natuurlijk belangrijk dat we een sluitende definitie geven van 'een huis'. In Midden- en Noord-Europa is het relatief eenvoudig om 'huis' te definiëren als de verwarmde woonruimte en de vertrekken boven en onder deze verwarmde ruimtes. Spinnen die op de buitenmuur, in het tuinhuis of in de onverwarmde garage of aanbouw worden aangetroffen zullen niet in de inventaris worden opgenomen. Die van serres al evenmin hoewel de gegevens omtrent die laatste natuurlijk ook interessant kunnen zijn.

In een eerste verkennende fase wordt aan de leden van ARABEL gevraagd om in de notaboekjes te duiken en een lijst te maken van de spinnen die ze ooit in hun huis, zoals hierboven gedefinieerd, hebben aangetroffen.

In een tweede fase zal gevraagd worden gedurende een jaar alle spinnen die in huis worden aangetroffen te inventariseren.

Voor beide fases wordt een invulformulier (tweemaal hetzelfde!) verstrekt waarop de belangrijke gegevens over 'het huis' en de waargenomen spinnen dienen te worden ingevuld.

Verwerking

Het spreekt vanzelf dat in huizen dikwijls spinnen worden gevonden die daar niet echt thuishoren in de zin huizen niet echt hun habitat zijn. Dikwijls gaat het om mannetjes die op zoek zijn naar een partner, spinnen die met een boeket, brandhout e.d. in de woonkamer belanden of astronauten die het openstaande raam komen binnengewaaide. Voor de meeste soorten is er echter voldoende kennis aanwezig om uit te maken dat het in zulke gevallen niet om echte huisspinnen gaat.

Er zal dus een eerste selectie moeten gebeuren op basis van die kennis.

Afhankelijk van de hoeveelheid bruikbare gegevens zal in samenwerking met zoveel mogelijk ARABEL-leden (tijdens vergadering?) getracht worden de data statistisch te verwerken.

Bedoeling is

- een lijst op te stellen van de spinnen die daadwerkelijk als huisspinnen kunnen bestempeld worden
- correlaties te zoeken tussen de verschillende eigenschappen van de huizen (ligging, omgeving, ouderdom, volume) en het aantal soorten
- van alle huisspinnen te achterhalen wat de precieze voorkeuren zijn.

Verzamelen

De determinatie van huisspinnen is zonder observatie met een stereomicroscop zo goed als onmogelijk. In enkele gevallen kan een foto volstaan, maar dat is slechts zelden het geval. We nemen daarom aan dat het noodzakelijk zal zijn in de tweede fase de spinnen te verzamelen in alcohol. De meeste mensen met een natuurvriendelijke instelling doen liever geen spinnen dood maar zuigen ze op (!) of zetten ze buiten. Beide 'procedures' kunnen als lethaal beschouwd worden voor huisspinnen en we nemen daarom aan dat het verkieslijk is de specimens te verzamelen voor het project.

De formulieren zijn te vinden op: <http://www.arabel.ugent.be/nl.php?page=project> .

Projet ARABEL 'araignées des maisons'

Cadre

Maintes rumeurs circulent sur les araignées des maisons. D'après certains, une maison 'saine' hébergerait des dizaines d'araignées mais nous ignorons si ce constat est correct. Bien que nous ayons également peu d'informations sur quelles espèces sont communes dans les maisons, nous avons quand même une certaine idée du type d'espèces pouvant être qualifiées d' 'araignées des maisons'. Mais nous ne savons presque rien concernant l'influence du type de maison, sa localisation, son âge etc. sur la présence des araignées. Préfèrent-elles les caves, les greniers ou encore d'autres pièces ?

Le Projet ARABEL 'araignées des maisons' veut remédier à cette ignorance d'autant plus qu'il s'avère que certaines initiatives (p.e. ikhebeenvraag : www.ikhebeenvraag.be) sont inondées de questions au sujet de ces araignées. Il existe donc vraiment une demande pour ce type d'information.

Motivation

Une société scientifique comme ARABEL nous semble le moyen idéal pour mener une enquête sur ce sujet. Les observations de quelques dizaines de membres, espérons-le, pourraient rapporter dans une première phase suffisamment de données pour réaliser une analyse statistique. Ces observations ne nécessitent aucun déplacement, ce qui est un grand avantage et peut augmenter la motivation pour se joindre à ce projet. Au cas où les résultats seraient publiés, on part du principe que chaque membre ARABEL ayant fourni des données sera co-auteur.

Si l'approche décrite ci-dessous s'avère efficace, nous pourrions élargir le projet vers d'autres sociétés arachnologiques européennes, et, pourquoi pas, en faire un projet mondial puisque les maisons sont, partout dans le monde, habitées par des araignées et des arachnologues potentiels.

Méthode

Qu'est ce une maison ?

Il est important d'avoir une définition précise d'une 'maison'. En Europe de l'Ouest et du Nord il est relativement facile de définir une 'maison' comme la demeure chauffée incluant les pièces qui les jouxtent. Les araignées qu'on trouve à l'extérieur sur les murs ou dans le garage ou dans une annexe non-chauffée, ne seront pas reprises dans l'inventaire. Celles des serres ne seront pas reprises non plus, bien que les données les concernant pourraient être très intéressantes.

Dans une première phase de reconnaissance les membres d'ARABEL seront sollicités pour établir une liste de toutes les araignées qu'ils ont trouvées dans leur maison, comme définie plus haut.

Dans une deuxième phase on demandera d'inventorier pendant une année toutes les araignées rencontrées dans la maison.

Pour les deux phases, on soumettra un formulaire (deux fois le même !) permettant de noter les observations.

Analyse

Il est évident qu'on trouve souvent dans les maisons des araignées qui ne sont pas à leur place. Très souvent il s'agit de mâles à la recherche d'un partenaire ou d'araignées qui se sont introduites avec un bouquet de fleurs ou du bois de chauffage, sans compter des aéronautes qui peuvent entrer par les fenêtres ouvertes. Pour la plupart des espèces, nous avons suffisamment de connaissance pour décider si, dans ces cas, il s'agit oui ou non d'une araignée des maisons. Il sera donc nécessaire de faire une première sélection sur la base de cette connaissance.

Dépendant de la quantité de données utilisables, l'analyse statistique sera effectuée avec autant de membres ARABEL que possible (pendant une réunion ?).

Les buts sont les suivants :

- dresser une liste des araignées qui peuvent être considérées comme de vraies araignées de maison.
- chercher les corrélations entre différentes caractéristiques des maisons (localité, environnement, âge, volume) et le nombre d'espèces
- de toutes ces espèces essayer de définir quelles sont les préférences.

Collection

Puisque la détermination de beaucoup d'espèces d'araignées de maison est quasi impossible sans observation du spécimen sous loupe binoculaire, nous estimons qu'il sera nécessaire de conserver les araignées dans de l'alcool pendant la deuxième phase. La plupart des gens sensibles à la protection de la nature préfèrent ne pas tuer les araignées qu'ils trouvent dans leur maison. Ils les aspirent (!), ou les mettent dehors. Ces deux actions amènent presque inévitablement à la mort d'une araignée de maison et nous estimons dès lors qu'il est préférable de les récolter pour le projet.

Les formulaires se trouvent sur <http://www.arabel.ugent.be/nl.php?page=project>.

